

Innlandet
fylkeskommune

Arkeologisk registreringsrapport

01.09.2023

Bronsealdergraver og steinalderboplass

Arkeologisk registrering - ny Mjøsbru i Moelv,
Ringsaker kommune

Befaringsrapport

Arkeologisk registrering i forbindelse med ny Mjøsbru i Moelv i Ringsaker kommune.

Kommunennummer: 3411	Kommune: Ringsaker	Saksnummer: 2020/35723
		Prosjektnummer: 524003
Gnr./Bnr.: 378/3 og 378/638. Det er langt flere gbnr. i planområdet, men de er enten registrert tidligere eller utbygd.		
Gårds- og bruksnavn: Strand (378/3), og uten navn (378/638)		
Tidsrom i felt: 30.05 – 08.06 og 15.06.	Deltagere i felt: Anna McLoughlin, May-Tove Smiseth, Fredrik Bratlie Hansen og Kjetil Skare	
Rapport skrevet av: Kjetil Skare 01.09.2023		
<p>Innenfor planområdet er det registrert en lokalitet/aktivitetsområde fra steinalder og/eller bronsealder (id 298845), et gravfelt bestående av 6 store gravrøyser og 3 – 6 mindre røyser fordelt på 5 lokaliteter (id 10114, 49552, 39509, 10113 og 59150), samt en kullgrop (id 88005) og en tjæremile (id 88006).</p> <p>Tjæremila, kullgropa og gravfeltet var registrert tidligere. Det som er nytt etter sommerens registrering er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at det er påvist et kulturlag med datering til tidlig bronsealder nær gravminnene id 49552. • Steinalder/bronsealder-lokalitet id 298845 • Sannsynlige mindre gravrøyser i tilknytning til gravrøys id 10113 og i id 39509. <p>Det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner i planområdet nord for Brennerivika.</p>		

Innhold

1. Innledning og bakgrunn for undersøkelsen	5
2. Historisk kontekst	6
2.1. Bronsealderrøysene	6
2.2. Aktivitetsområde/boplass	7
3. Undersøkelsesområdet.....	8
3.1. Områdebeskrivelse og topografi.....	8
3.2. Tidligere funn	9
4. Registreringen	10
4.1. Prøvestikkingen	10
4.2. Overflateregistreringen	11
4.3. Røysene.....	12
5. Resultater av registreringen.....	13
5.1. Gravrøysene	13
5.2. Steinalder/bronsealderlokaliteten.....	19
5.3. Røysene i dalsøkket sør for id 39509.....	21
6. Konklusjon	23
7. Litteratur og kilder	24
8. Vedlegg.....	25
8.1. Kart	26
8.2. Funnliste.....	41
8.3. Kullprøveliste	42
8.4. Dateringer.....	43
8.5. Bilder.....	47

Foto uten kreditering i rapporten: Innlandet fylkeskommune

1. Innledning og bakgrunn for undersøkelsen

Nye veier AS ønsker å gå bort fra trasealternativet som er vedtatt i gjeldende reguleringsplan for E6 Botsenden-Moelv, Moelvkrysset. Det vedtatte trasealternativet var et resultat etter mekling mellom Statens vegvesen og Riksantikvaren. Ringsaker og Gjøvik kommuner varslet derfor oppstart av planarbeid og høring av planprogram - Reguleringsplan for E6 Moelv - Roterud - Ringsaker og Gjøvik kommuner 07.10.2022.

De to nye alternative traseene det jobbes med er

1: Parallelt med og rett sør for dagens bru.

2: Gjennom gravfeltet og ut på odden der id 49552 ligger. Rett på nordsiden av gravene.

Jamfør kulturminneloven § 9 plikter den ansvarlige leder eller forvaltningsorgan ved planleggingen av større private eller offentlige tiltak etter lovens § 8, første ledd, å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk freda kulturminner på en måte nevnt i lovens § 3, første ledd.

Undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 var oppfylt for deler av planområdet gjennom tidligere arealplanprosesser, mens denne rapporten omhandler de arealene som ikke var registrert tidligere (se vedlagt kart).

2. Historisk kontekst

2.1. Bronsealderøysene

Gravrøyser av den typen som ligger i planområdet er normalt å finne ved kysten og er svært sjeldne i innlandet. De er viktige kulturminner når de ligger enkeltvis, og når de ligger samlet i felt styrker det verdien ytterligere.

Store gravrøyser som er plassert på utstikkende nes og synlige steder i landskapet er normalt fra bronsealderen (1800-500 f.Kr.). Gravrøysene var synlige fra sjøen, de viste makt og rikdom og var landemerker for de reisende langs leden. Den samme funksjonen kan gravrøysene ved innløpet til Brennerivika i Moelv hatt.

På slutten av 2000-tallet f.Kr. skjedde det store og kanskje dramatiske endringer i de norske steinaldersamfunnene. Samtidig med at langhus og monumentale gravhauger dukker opp i store deler av landet, erstattet nye teknologier og råstoffer gamle håndverkstradisjoner. En av årsakene kan være innflytelsen fra det innvandrede folket som vi i dag kaller klokkebeegerkulturen. (I graver og på boplasser over hele Europa finnes en spesiell type keramikk, som har gitt navn til klokkebeegerkulturen). Det var trolig folk med bakgrunn i denne kulturen som spredte det indoeuropeiske språket, kunnskapen om gull, kobbermalmer, gruvedrift og metallhåndverk til Nord-Europa. Om det er etterkommerne av folk fra klokkebeegerkulturen eller om det er de som bodde her fra før og som ble sterkt påvirket av de nye skikkene som anla gravmonumentene ved Brennerivika, kan vi ikke vite sikkert.

I vår region har vi veldig få kulturminner etter disse menneskene som bidro til store og viktige samfunnsendringer i overgangen til et samfunn med gårdsbebyggelse med faste langhus. Det er derfor veldig spesielt at vi har funnet et kulturlag (oppbygde lag av jord, kull og sand) som viser at det var menneskelig aktivitet ved gravrøysene, sannsynligvis i flere hundre år, helt i starten av bronsealder.

En av bronsebukkene fra Hadeland
Fotograf: Johnsen, Eirik Irgens

Depotfunnet fra Kråkvik, Ringsaker
Fotograf: Holte, Ellen C.

De mest kjente kulturminnene fra bronsealder i vårt distrikt er for eksempel Bronsebukkene fra Hadeland og depotfunnet fra Kråkvik i Ringsaker, men disse gjenstandene er yngre enn dateringen av kulturlaget ved gravrøysene.

2.2. Aktivitetsområde/boplass

Det er heller ikke registrert mange sikre aktivitetsområder/boplasser fra steinalder/bronsealder langs Mjøsa, men dette skyldes nok begrenset registreringsaktivitet og ikke liten aktivitet i perioden. Hilde Amundsen har i sin doktorgrad (2011) foretatt en gjennomgang av innleverte gjenstander i Moelv-området. Hun viser at det har vært en markant økning av gjenstander som er laget i slutten av steinalder og tidlig bronsealder, sammenliknet med foregående perioder. Dette samsvarer med mønsteret fra hele Sørøst-Norge og sees i sammenheng med den omtalte jordbruksetableringen i perioden.

På den nye boplassen/aktivitetsområdet vi registrerte (id298845) fant vi avsag av flint. Dette viser at noen har oppholdt seg på stedet og bearbeidet eller produsert redskaper av flint.

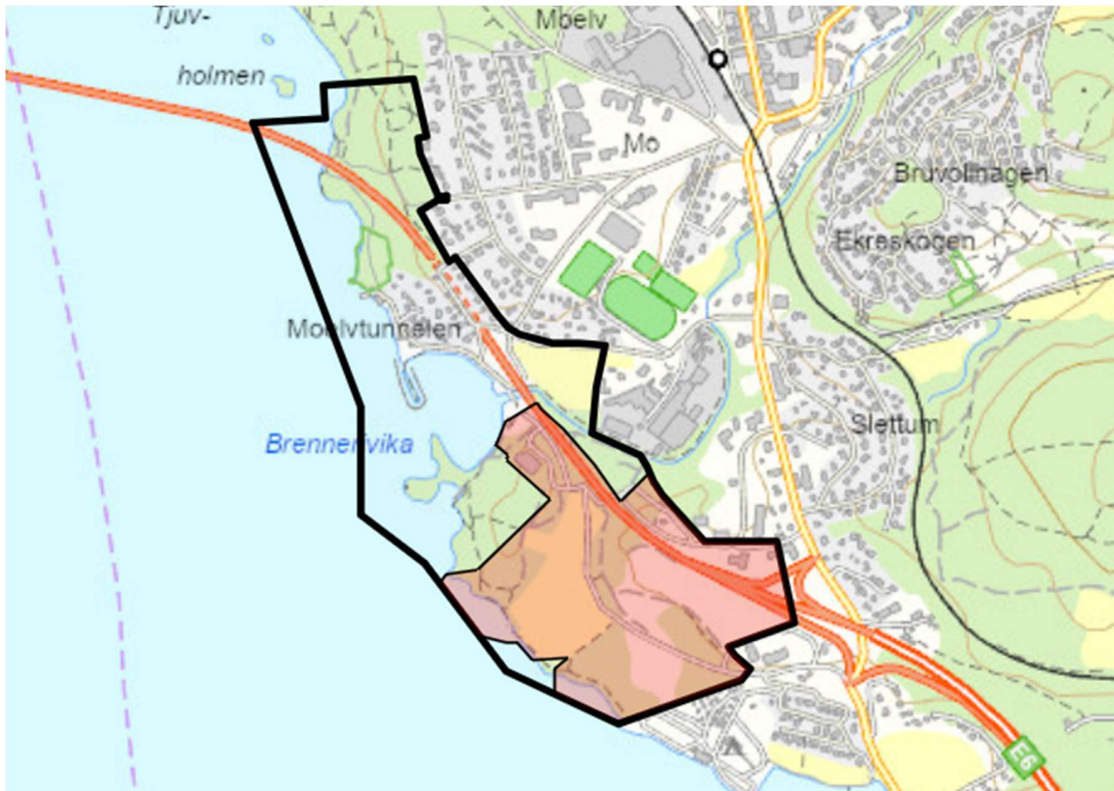
Et av avslagene fra lokaliteten ser ut til å stamme fra flateretusjering. Lokaliteten kan derfor like gjerne være samtidig med gravminnene og kan omtales som en bronsealderlokalitet, som en steinalderlokalitet.

Avslag etter mulig flateretusjering.

3. Undersøkelsesområdet

Denne rapporten omhandler arealene på Ringsakersiden av reguleringsplanen. Det er kun gjort feltarbeid på gbnr. 378/3 og 378/638.

Svart strek angir planområdet på land. Grensa i vann er ikke riktig. Rødt område er tidligere registrert. Se også vedlagt kart.

3.1. Områdebeskrivelse og topografi

Planområdet ligger i strandsonen sørvest for Moelv sentrum. Generelt er det registrerte området preget av rygger og knauser med fjell i dagen og markerte søkk imellom disse, hvor løsmassene har samlet seg opp. Midt i undersøkelsesområdet renner Moelva ut i Mjøsa. Her er det noe dyrket mark og ellers er det småbåthavna og Skibladnerbrygga med det kulturhistorisk verdifulle bygningsmiljøet som preger området rundt utosen av elva.

Pilegrimsleden og Mjøsleden går gjennom planområdet langs Mjøsa.

3.2. Tidligere funn

Gravfeltet, fordelt på id-nummer 10114, 49552, 39509, 10113 og 59150 var kjent fra tidligere. Til sammen var det kjent 6 store og sikre gravrøyser, mens 39509 var uavklart.

I Unimus er halsringen B494, fra eldre jernalder, angitt til et funnsted med koordinater rett nord for Moelv brygge. Dette må være feil, fordi det også står opplyst om funnet at det er "Sager fundne paa Gaarden Moes Grund paa Ringsager under en Steen i Fjeldet". Det er derfor ingen grunn til å tro at halsringen er funnet innenfor planområdet.

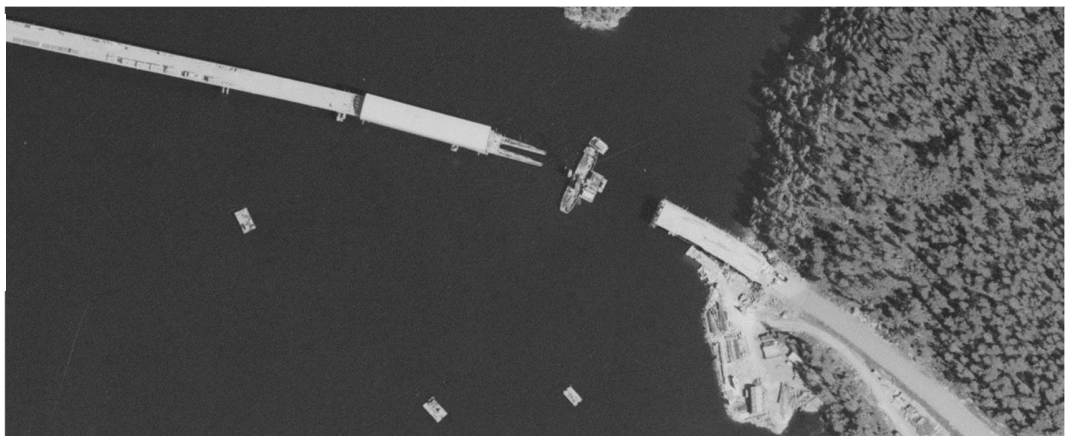

Halsringen fra Mo.
Fotograf: Olsen, Ann-Mari,
Kulturhistorisk museum.

I henhold til Amundsen (2011) har P.O. Nybruget fortalt at han undersøkte ei røys i forbindelse med etableringen av dagens Mjøsbru. Vi har pr. dags dato ikke funnet dokumentasjon på dette.

Mjøsbrua
under
utbygging i
1985

Foto: COWI
AS

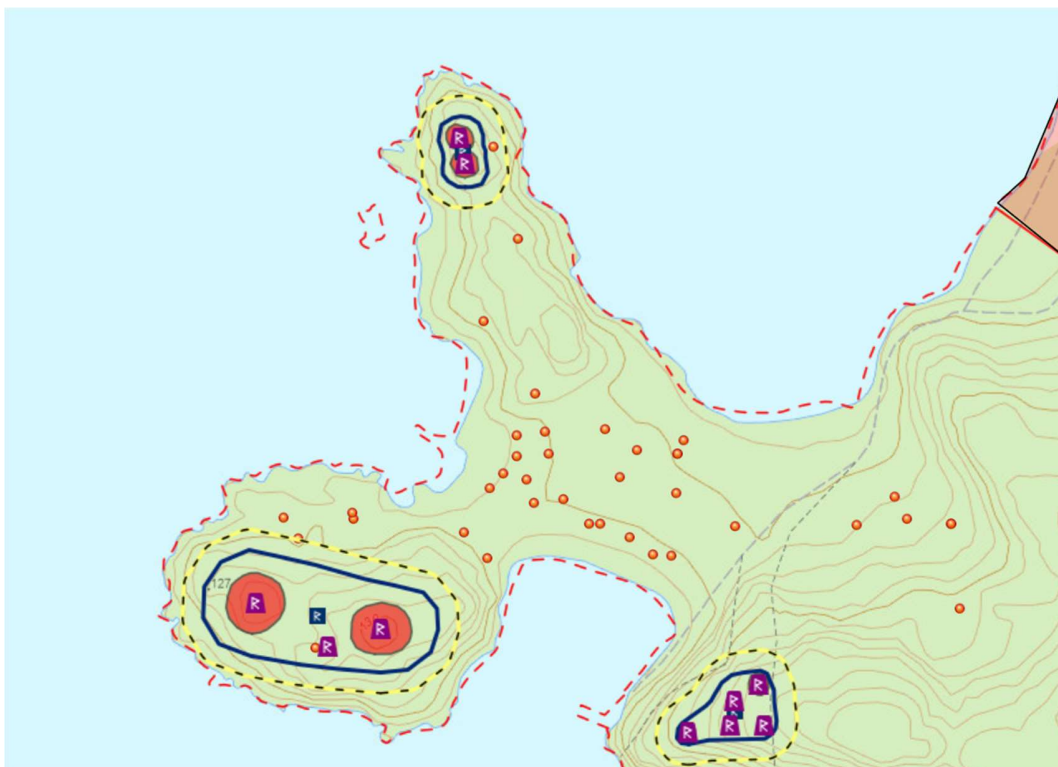
4. Registreringen

- Anna McLoughlin og Kjetil Skare deltok alle dagene fra og med 30.05 til og med 08.06.
- May-Tove Smiseth deltok onsdag 31.05.
- Ove kom på besøk samme dag (31.05. fra kl. 10 – 13) og vi tre tok en rask overflatebefaring hvor særlig lokalitet 39509 ble diskutert.
- Fredrik Bratlie Hansen deltok fredag 02.06.
- Hilde Amundsen var på besøk 05.06. Vi forsøkte å finne igjen avslag og skjørbrent stein som hun hadde sett tidligere.

4.1. Prøvestikkingen

Det ble prøvestukket der det var løsmasser nære vannkanten, samt noen prøvestikk lengre opp fra vannkanten, mellom bergryggene. Det ble tatt totalt 89 prøvestikk i løpet av registreringen.

Løsmasseryggen innenfor røysene id 49552 og 10114 skiller seg ut som et opplagt sted for lokaliteter fra steinalder og bronsealder, samt evt. aktiviteter i tilknytning til gravritualene.

Oransje prikker = prøvestikk.

Derfor begynte vi å prøvestikke i dette området. Selv etter relativt intensiv prøvestikking ble det ikke påvist noen lokaliteter i dette området. Strendene her ble også knegått gjentatte ganger, uten at det ble funnet noe.

Deretter ble det prøvestukket rundt og på bergknattene der lokalitetene til gravrøysene id 49552 og 10114 ligger. Det er enkelte større og mindre lommer med løsmasse på disse bergknattene og disse ble undersøkt med prøvestikk. Etter samtale med Bergstøl på KHM ble det plassert et prøvestikk (på hver lokalitet) innenfor sikringssonen, men utenfor selve lokalitetsavgrensningen. Ved 10114 ga det ikke noe resultat, men ved 49552 ble det påvist et tykt lag med mye kull og skjørbrent stein (id 49552-3).

Etter dette ble det prøvestukket nære Mjøsa videre sørover uten resultat. Vi forsøkte deretter å finne aktuelle steder lenger innover på land, og da særlig i den sørvendte skråningen langs ryggen innenfor røysfelt id 39509. Etter flere negative prøvestikk på lovende små flater flyttet vi oss opp på den samme ryggen, i et søkk med løsmasser. Her ble registreringens eneste nye lokalitet påvist (id 298845).

Etter at 298845 var avgrenset, ble området nord for Mjøsbrua undersøkt. Det ble ikke påvist kulturminner. Deretter bar det tilbake til sørsiden av Mjøsbrua hvor rydningsrøysene og id 39509 ble undersøkt.

Området nord for- og tett inntil dagens Mjøsbru var for knausete og ulent til at det ble prioritert å prøvestikke der. Området rett sør for dagens mjøsbru, ble sterkt omrotet i forbindelse med byggingen av brua. Lidardata og flyfoto viser at det har vært et anleggsområde i området med løsmasser opp for bukta sør for brua. I dag går det også en asfaltert gang- og sykkelveg samt en gruset sti her. Sør for det tidligere anleggsområdet er det kanusete og så er det bebyggelse. Det ble gått i erosjonssonen nede i vannkanten, uten at det ble påvist kulturminner.

4.2. Overflateregistreringen

Overflateregistreringen ble foretatt etappevis. I forbindelse med oppstart ble området sør for Mjøsbrua befart av Skare. Dette, både for å se etter synlige kulturminner, men også for å vurdere hvor det var hensiktsmessig å prøvestikke. Området nord for Mjøsbrua ble overflateregistrert i starten av uke 2, i forkant av at området skulle prøvestikkes. Under overflateregistreringen ble det funnet flere røyser i dalsøkket sør for bergryggen hvor id 39509 og 298845 ligger (se kap. 5.3).

Overflateregistreringen var grundig i erosjonssonen ved vannkanten og på strendene. Det ble ikke påvist kulturminner i vannkanten.

4.3. Røysene

Alle de kjente gravrøysene ble befart. Særlig lokalitet 39509 ble diskutert fordi lokaliteten består av flere mindre røyser/steinpakninger som skiller seg fra de monumentale røysene på de andre lokalitetene. Alle de store gravrøysene bærer spor av plyndring og særlig røysene lengst mot nord (id 10114) er sterkt skadet.

Det ble gjort nye observasjoner både i lokalitetene id 49552, 39509 og 10113. På id 39509 ble deler av en liten røys avtorvet.

Gravrøysa på Kråkholmen (id 19497) ligger like nord for dagens Mjøsbru og rett utenfor planområdet

5. Resultater av registreringen

5.1. Gravrøysene

Det er registrert seks store gravrøysar innenfor planområdet i tillegg til 4 – 7 mindre røysar. Røysene ligger på markerte odder og/eller ryggar nær strandlinja. Gravminnene er fordelt på 5 lokaliteter med relativt jevn innbyrdes avstand. Minste avstand er 75 m og største er i overkant av 110 m. Alle de store gravrøysene bærer spor av plyndring og særleg røysene lengst mot nord (id 10114) er sterkt skadet. Det er likevel ikke riktig å omtale gravminnene som tømte. Det er ikke uvanlig at selve graven ligger i en bergsprekk under gravmonumentet. Vi skal ikke lenger unna enn til Seberg nord for Gaupen i Ringsaker, for å finne et slikt eksempel.

På den sørligste gravrøysa (id 59150-1) i gravfeltet framgår det veldig tydelig hvordan man har brukt terrenget for å få gravminnet til å se mest mulig monumentalt ut fra Mjøs-siden. Fra land-siden ser røysa langt mer beskjeden ut. Bildet over er tatt fra id 59150-2.

Gravrøysene

Askeladden id	Beskrivelse
10114	Id 10114 består av to gravrøyser:
10114-1	Sirkulær røys. Stort krater i midten. Steiner i str. 10 x 10 cm til 40 x 50 cm. Diameter Ø-V; 3 m. Diameter N-S; 4 m. Høyde; 0,6 m. Dessverre er røysa mye ødelagt i NV, fordi det har vært en bål plass her, samtidig som at det går en liten sti over østsiden av røysa. Det ligger også mye utrast stein rundt røysa, så det er sannsynlig å tro at den opprinnelig har hatt større diameter enn den har i dag. Dette er spesielt tydelig mot S, og her kan røysas diameter ha vært 2 m lenger enn den er nå. Ellers ligger røysa godt synlig fra både land og vann, på det høyeste punktet på den lille holmen som ligger ca. 150 m rett V for Moelv Brygge.
10114-2	Denne røysa ligger bare 1 - 1,5 m N for røys 1. De to røysene er utrast og utkastet, så de flyter litt over i hverandre. Denne røysa har fått ganske hard medfart, og det er bare vestsiden av den som kan være intakt. Resten av røysa er mer eller mindre fjernet, men det er fortsatt en del steiner oppå fjellet, så det kan ikke utelukkes at det er mulig å finne bunnen av røysa og en grav ved en eventuell arkeologisk undersøkelse. Det går flere stier rett over restene av røysa og det er spor etter flere store bål plasser innenfor området hvor røysa en gang lå. Dette gjør det vanskelig å anslå eksakt opprinnelig størrelse, men den kan ha vært så stor som 7 x 10 m. Målene på den halvmåneformede skalken som røysa nå utgjør er 4 x 8 m. Denne røysa er bygd på skrånende terreng, så på flata er den 0,5 m høy, mens røysas v-voll er hele 1,5 m. Det er mest sannsynlig denne røysa hvor ungdom som kastet stein i Mjøsa har forsynt seg av steiner til kastingen (i henhold til muntlige opplysninger).
49552	Id 49552 består av to markante gravrøyser og et kulturlag bestående av kullblandet jord og skjørbrent stein med avslag av flint og bergkrystall. Kull fra kulturlaget er datert til eldre bronsealder. Begge gravrøysene har plyndringskrater, men 1 har fått vesentlig hardere medfart enn 2. Begge røysene er også utsatt for mindre inngrep nylig.
49552-1	Stor og tydelig gravrøys beliggende på et høyt punkt frampå odden. Ca. 20 m fra vannkanten. Røysa har en diameter på ca. 12 m og er bortimot 2 m høy (kommer an på hvor man står). Røysa er godt synlig både fra vannet og på land. Den består av steiner i str. 5 x 10 cm til 50 x 50 cm. Ellers har røysa ei stor, åpen grop i midten, og denne er 4 x 7 m stor. Trolig etter plyndring. I S-vollen finnes det også ei lita grop/ kammer.

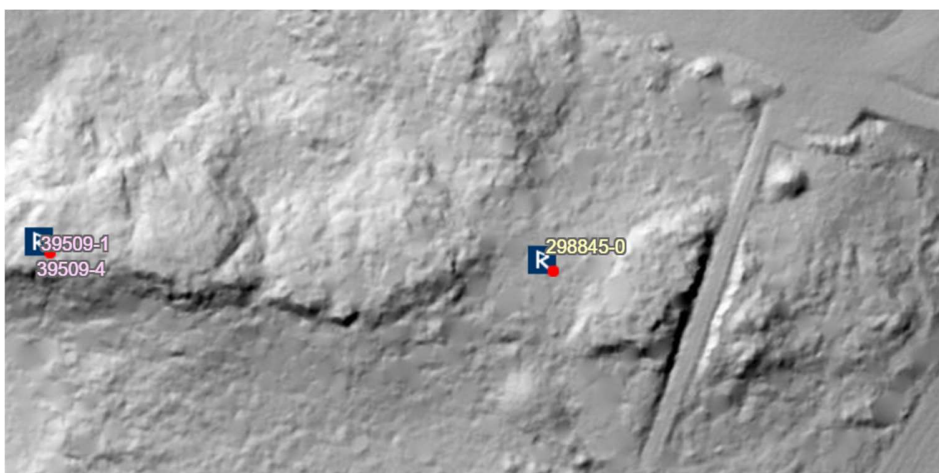
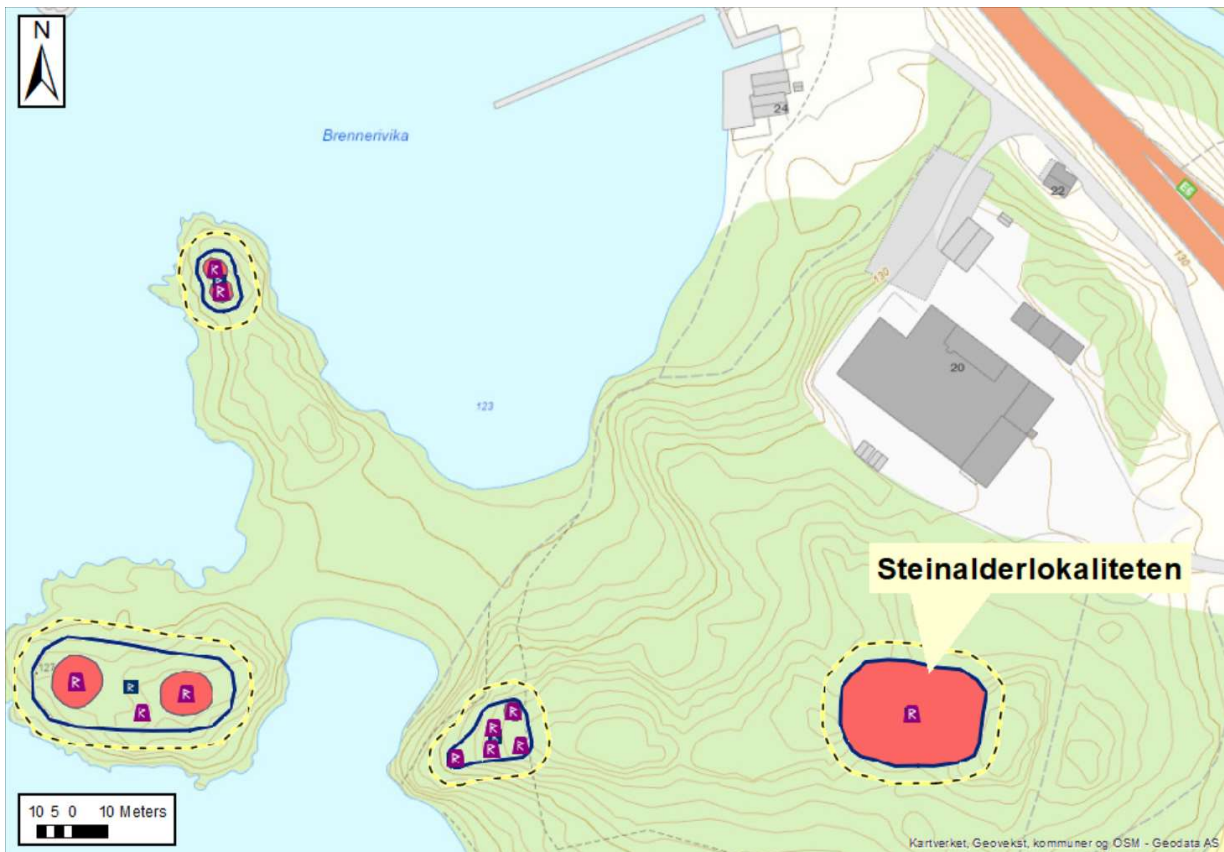
	<p>Det er tre moderne inngrep i vollen rundt plyndringsgropa. To i nord og et i sørøst. Mye skjørbrent stein vises i disse moderne inngrepene.</p>
49552-2	<p>Denne røysa ligger ca. 20 m Ø-SØ for røys 1. Oppbygningsmessig er den helt lik røys 1, men plyndringsgropa er ikke like omfattende. Diameteren på de to røysene er også omtrent den samme (12 m), men røys 2 er noe lavere, ca. 1 - 1.60 m. Det er to søkk i plyndringsgropa. Et stort nord i røysa og et litt mindre ca. midt oppi røysa. Om disse søkkene har sammenheng med faktiske graver vites ikke.</p>
49552-3	<p>Kulturlag I et prøvestikk (PP1) ble det påvist et ca. 60 cm. tykt kulturlag bestående av trekullblandet sand med skjørbrent stein. Det var omtrent 3-4 kg stein og det var mer høyere opp i laget og mindre lengre ned. Svært små avslag av flint og bergkrystall ble funnet på ca. 40 cm. dybde. I prøvesticket kunne man se flere kull-linser og noen linser med lysere sand. Med bakgrunn i prøvesticket er det derfor grunn til å tro at det er en stratigrafi i kulturlaget. Det er to C14-dateringer fra laget og de er begge datert til eldre bronsealder. Den eldste dateringen kommer fra prøvestikkets nordvestre profil på ca. 50 cm dybde (95.4% probability: 1872BC (10.4%) - 1846BC, 1813BC (0.8%) - 1806BC, 1775BC (80.3%) - 1669BC og 1656BC (3.9%) - 1637BC). Den yngste dateringen er tatt under gravingen av prøvesticket, på 30 – 40 cm dybde, og ikke fra profilen (95.4% probability: 1389BC (35.7%) - 1338BC og 1319BC (59.8%) - 1224BC). Denne prøven har derfor en litt mindre spesifikk kontekst, men samlet viser disse at det er sannsynlig at kulturlaget ikke er omrotet.</p> <p>I dette prøvesticket ble all massen vannsoldet.</p> <p>Kulturlaget er ikke avgrenset med ytterligere prøvestikk både fordi det er omgitt av fjell, men også fordi det hadde forutsatt graving inne i selve lokaliteten. Maks utbredelse: ca. 2x2 m. Det er stukket noe med jordbor i et lavere område i retning røys 1, men det er ikke påvist flere forekomster av kulturlag. Det presiseres at det kun er gjort et fåtalls forsøk med jordbor. Dette både fordi vi har</p>

	som mål å bevare lokaliteten og fordi vi ikke ønsker å risikere å treffe på kulturminner, f.eks. graver, som da må sikringsgraves.
39509	Gravfelt med 3 - 5 gravminner. Gravrøysene i dette feltet er vesentlig mindre enn de omkringliggende gravrøysene og definisjonen av steinsamlingene som gravminner er derfor ikke like sikker. 1 er svært sannsynlig, 2 er sannsynlig, 3 er delvis avtorvet og sannsynlig et gravminne. I tillegg er det flere mindre steinsamlinger i området som kan være mindre graver. Det er også muntlige opplysninger om at det var populært å kaste stein ut for svaberget. Det kan forklare at det ikke ligger et gravminne på den ytterste pynten. Det ligger noen mindre steiner der, så pynten er tatt med i lokalitetsavgrensningen selv om det er uavklart om dette kan være en rest av et gravminne. Avgrensningen av lokaliteten er svært vanskelig.
39509-1	Dette er den sikreste gravrøysa på feltet. Røysa ligger på en hylle ut mot en liten brink. Den har en diameter på ca. 3 m og er 20 - 30 cm høy. Den er litt jordblandet og om vegetasjonen hadde vært frodig på stedet, hadde den vært svært vanskelig å se. Varierende størrelse på steinene, men ingen veldig store.
39509-2	Tydelig røys/steinsamling rett vest for stien. Relativt store steiner. Røysa gir et rotet inntrykk i forhold til vanlige gravrøyser. Det er vanskelig å se noen klar avgrensning og overflaten er veldig ujevn. Beliggenheten kan beskrives som i et søkk på en rygg, men den er ikke veldig markert. Relativt frodig vegetasjon på røysa gjør den vanskeligere å avgrense. Diameteren anslås til ca. 5 m.
39509-3	Steinsamling på ca. 2,5 x 3,5 m. I likhet med 2, ligger den oppe i et søkk i en rygg med et bergskjær både i vest og øst. Det er lavere terreng både i nord og sør, hvor man kunne ha forventet at steinen hadde samlet seg om det var naturens verk. Vi avtorvet deler av steinpakningen (ca. 160 x 140 cm.). Steinpakningen besto av oppsprukket og kantet stein fra svært små opp til ca. 25 cm. De lå ikke slik at de passet sammen, slik større steiner som har sprukket opp, kan gjøre. Det var bart fjell der avgrensningen av røysa ble avdekket i nord. Avtorvingen viser at røysa er myer mer karkant enn det man får inntrykk av før avtorvingen, men den ser ikke ut til å være rund. Det er to markante og store steiner ca. 2,6 m sør for røysa.
39509-4	Liten steinpakning. Vanskelig å si om den er menneskeskapt eller naturlig, men den ligger litt oppå en rygg, som gjør at den kan tolkes som menneskeskapt.

	Mindre steinpakninger som dekker graver i bergsprekker er et kjent fenomen og gitt konteksten er dette en fullt mulig tolkning.
39509-5	På pynten, der det ville ha vært naturlig å ha en gravrøys på denne ryggen, er det mindre forekomster av stein. Fordi vi har muntlige opplysninger om at unge gutter lekte med å kaste steiner ut i Mjøsa, uten at det er nærmere spesifisert fra hvilken av røysene dette gjaldt, kan det ikke utelukkes at steinene på pynten er de sørgelige restene av en gravrøys.
10113	Det er mulig at denne lokaliteten rommer to gravminner. En stor og grundig plyndret røys og en mulig mindre røys rett nord for denne. Den mindre røysa er delvis dekket av utkastede steiner fra den store røysa.
10113- 1 og 2	Den store røysa er sirkulær med steiner i str., 5 x 5 cm. til 30 x 40 cm. Deler av østsiden av røysa er ødelagt av en mye brukt tursti. Diameter N-S: 8 m. Høyde: 0,4 m. Røysa ligger på et lite høydedrag, på et nes som går ut i Mjøsa. Men den store røysa ligger ikke på det høyeste punktet, men derimot ligger den i et søkk/lavere parti på ryggen. Berget er høyere både nord og sør for røysa. Det høyeste punktet er i nord, og her er det en lav steinpakning. Dersom dette ikke var en grav til, så ville man med stor sannsynlighet tatt disse steinene for å bygge den store graven. Både dette forholdet og det at den ligger på det høyeste punktet taler for at dette er en gravrøys.
59150	Lokaliteten består av to gravrøyser. En er stor og tydelig, på toppen av en markant bergknaus, den andre er lav og overgrodd og ligger lavere i terrenget på en rygg ca. 8 m NV for den store røysa.
59150-1	Stor og godt synlig, sirkulær røys. Den er lagt på en markant fjellknaus, så fra Mjøsa ser den veldig stor ut. Røysa ligger noe lengre inn på land enn de øvrige store røysene. Ellers er røysa veldig utseget på alle sider unntatt mot Ø. Opprinnelig str. er derfor vanskelig å anslå, men i dag har røysa disse målene; diameter Ø-V: 7 m, diameter N-S: 8 m. Pga. røysas plassering i terrenget varierer også høyden på røysa fra 0,5 m på Ø-siden (på toppen av skråningen) til 1,8 m på V-siden (nede i skråninga). Denne røysa har også ei stor grop i toppen og i denne gropa er det to markante søkk/rom.
59150-2	Veldig overgrodd, men likevel tydelig steinpakning/røys. Ingen spor etter plyndring. Ligger på en bergrygg som skråner ned mot Mjøsa i vest.

5.2. Steinalder/bronsealderlokaliteten

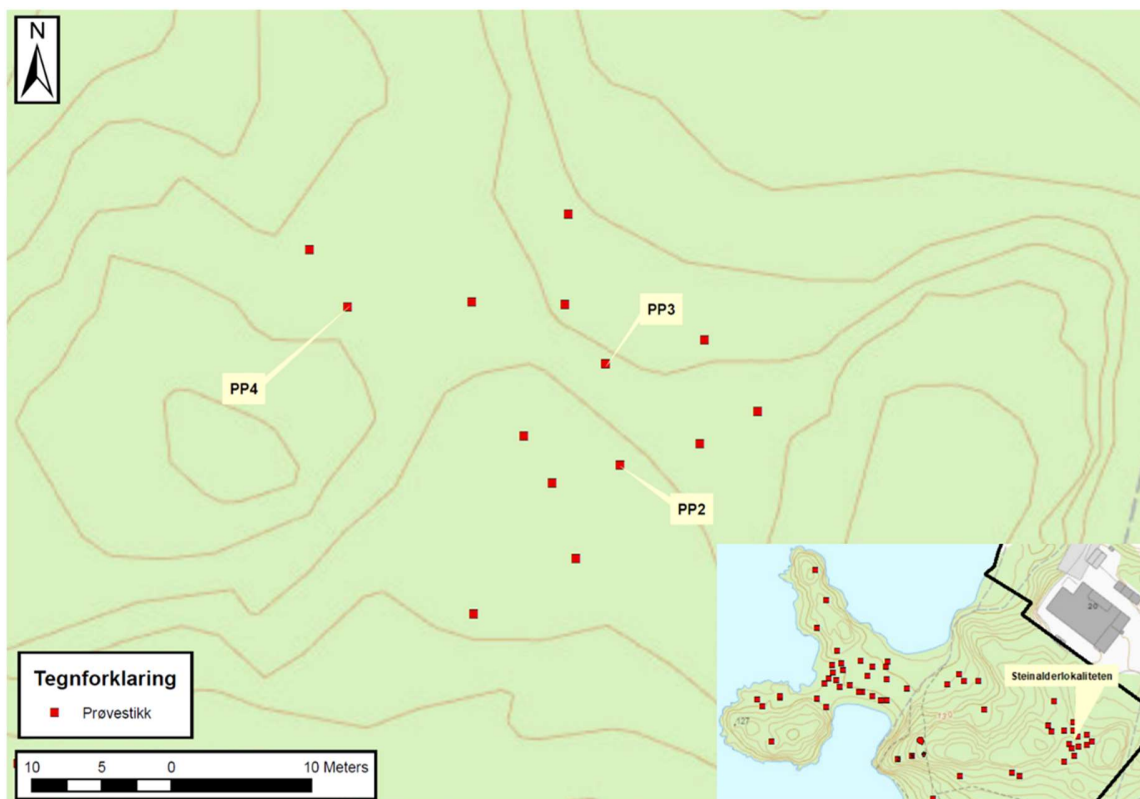
Lokaliteten ligger i et lavere parti på en bergrygg, hvor det lavere partiet er dekket med løsmasser

Lokaliteten på
lidar-bakgrunn

Steinalder/bronsealderlokaliteten

Askeladden id	Beskrivelse
298845	<p>Fra denne steinalderlokaliteten har vi tre positive prøvestikk, med totalt 5 avslag i flint og to mulige avslag i bergart. 1 av avslagene (PP4) kan kanskje stamme fra flateretusjering. Alder på boplassen er derfor satt til yngre steinalder/bronsealder. Boplassen er avgrenset topografisk. Den ligger på en bergrygg som strekker seg fra Mjøsa (og id 395099) og ca. 200 meter innover land. På denne bergryggen er det et lavere parti med løsmasser og jevn og fin undergrunn ca. 150 m fra Mjøsa. Lokaliteten er avgrenset til dette området med løsmasser mellom bergknausene. Det er plassert 15 prøvestikk i området.</p> <p>PP2: Tre flintavslag 10-20 cm. PP3: Et flintavslag på 10-20 cm. To mulige avslag i bergart er også tatt vare på. PP4: Et flintavslag på 52-30 cm. Kan ikke utelukkes at avslaget lå grunnere.</p>

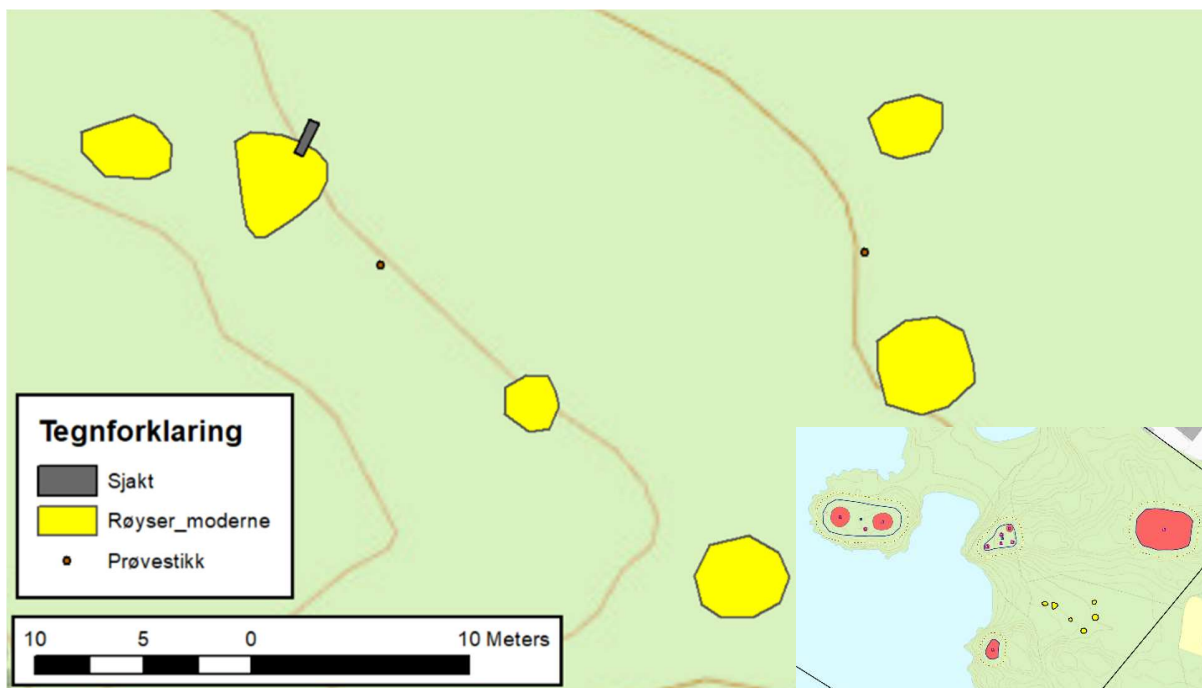

PP= Positive prøvestikk

5.3. Røysene i dalsøkket sør for id 39509

Et resultat fra overflateregistreringen var flere påviste røyser i dalsøkket sør for bergryggen hvor id 39509 og 298845 ligger. Røysene så ikke ut som gravrøysene, men heller mer som relativt nye rydningsrøyser. Utfordringen med å tolke disse røysene som nyere tids rydningsrøyser var at grunnen rundt var svært ujevn. Dyrking i området i nyere tid ville normalt ha ført til at undergrunnen var jevn og flat. Det var ikke tilfellet her.

Flere steder så det ut til å kunne være relativt moderne inngrep i grunnen, men disse var vanskelige å tolke. Det var derfor vanskelig å forstå at dette arealet hadde vært

bearbeidet for dyrking. Det var imidlertid en kant på vest- og sørsiden av den nest vestligste røysa som kunne tolkes som en åkerrein/åkerkant. Det ble tatt to prøvestikk litt oppe i dalen, mellom røysene. Grunnen var vanskelig å tolke, men det ble påvist at det var et dyrkingslag i området. På slutten av feltarbeidet (07.06) grov vi en sjakt fra nordøst, inn i den nest vestligste røysa. Sjakta var på 33x93 cm og ca. 25 cm dyp. Røysa besto av både store og små steiner. De største var over 40x30x25 cm. mens de minste var knyttnevestore. Massen under og inntil røysa var vanskelig å tolke, men kullinnholdet tilsa at det var et dyrkingslag. Jorda var fuktig til tross for at det hadde vært sol og tørt vær i svært lang tid. Det ble prioritert å sende inn en kullprøve tatt i profilen på ca. 7 cm. dybde inntil en stor stein. Dateringen viser at trekullet mest sannsynlig stammer fra midten av 1600-tallet (se vedlegg).

Det ble tatt ut en datering fra en sjakt som ble gravd inn i nærmeste kanten av røysa. Dateringen viser en brukstid mest sannsynlig i midten av 1600-tallet.

6. Konklusjon

Innenfor planområdet er det registrert en lokalitet/aktivitetsområde fra steinalder og/eller bronsealder (id 298845), et gravfelt bestående av 6 store gravrøyser og 4 – 7 mindre røyser fordelt på 5 lokaliteter (id 10114, 49552, 39509, 10113 og 59150), samt en kullgrop (id 88005) og en tjæremile (id 88006).

Tjæremila, kullgropa og gravfeltet var registrert tidligere. Det som er nytt etter sommerens registrering er:

- at det er påvist et kulturlag med datering til tidlig bronsealder nær gravminnene id 49552.
- Steinalder/bronsealder-lokalitet id 298845
- Sannsynlige mindre gravrøyser i tilknytning til gravrøys id 10113 og i id 39509.

Det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner i planområdet nord for Brennerivika.

7. Litteratur og kilder

Amundsen, Hilde 2011: Mot de store kulturtradisjonene. Endringsprosesser fra tidligneo-litikum til førromersk jernalder mellom Mjøsa og Femunden. Institutt for arkeologi, konservering og historie. Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo 2011.

Skjelsvik, E 1973: "Strandbundne" forninner i Stange. Gammelt frå Stange og Romedal. S. 44-56.

Norghistorie.no (Universitetet i Oslo)

Askeladden.ra.no (Riksantikvaren)

8. Vedlegg

Kart

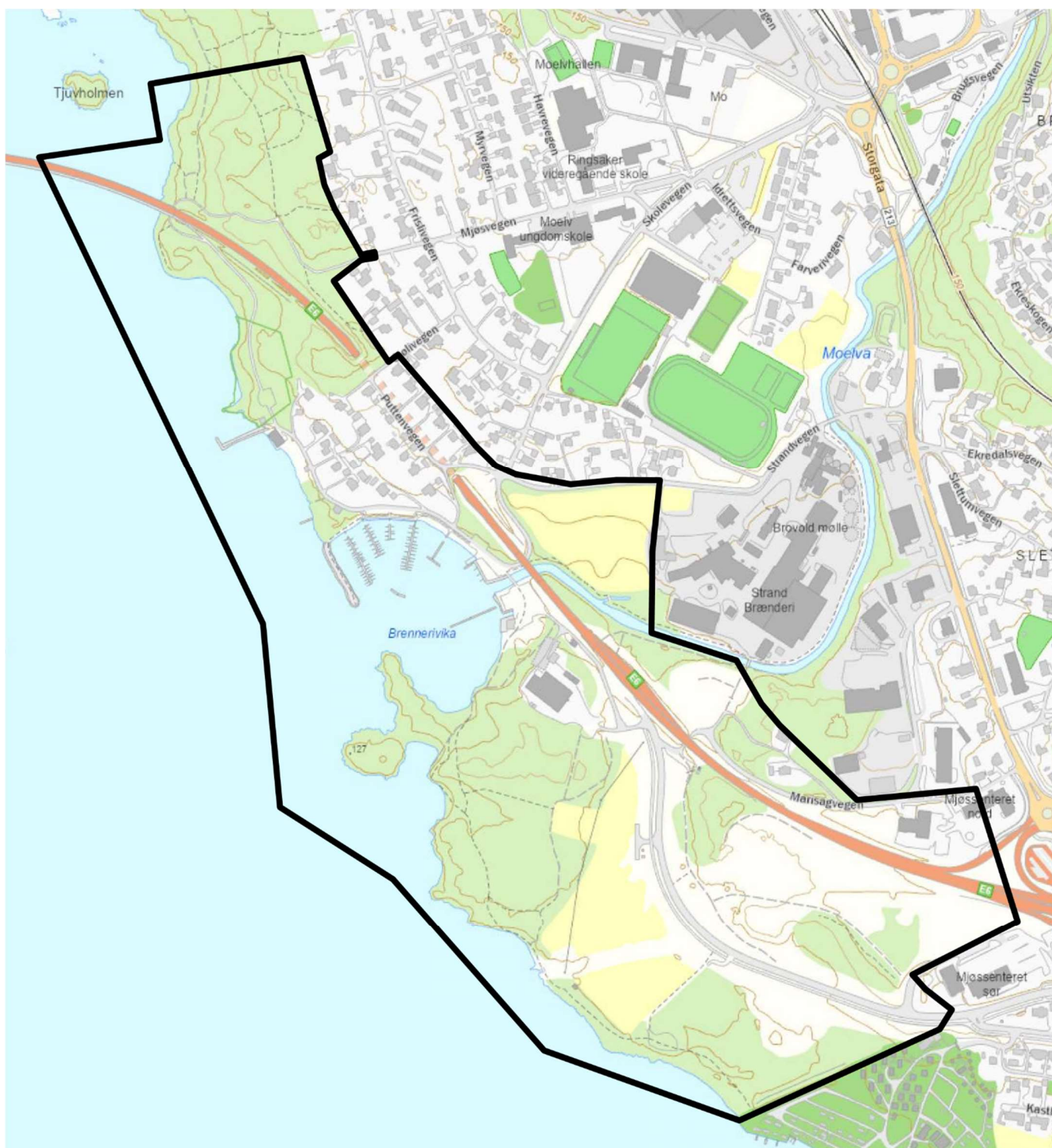
Funnliste

Kullprøveliste

Dateringer

Bilder

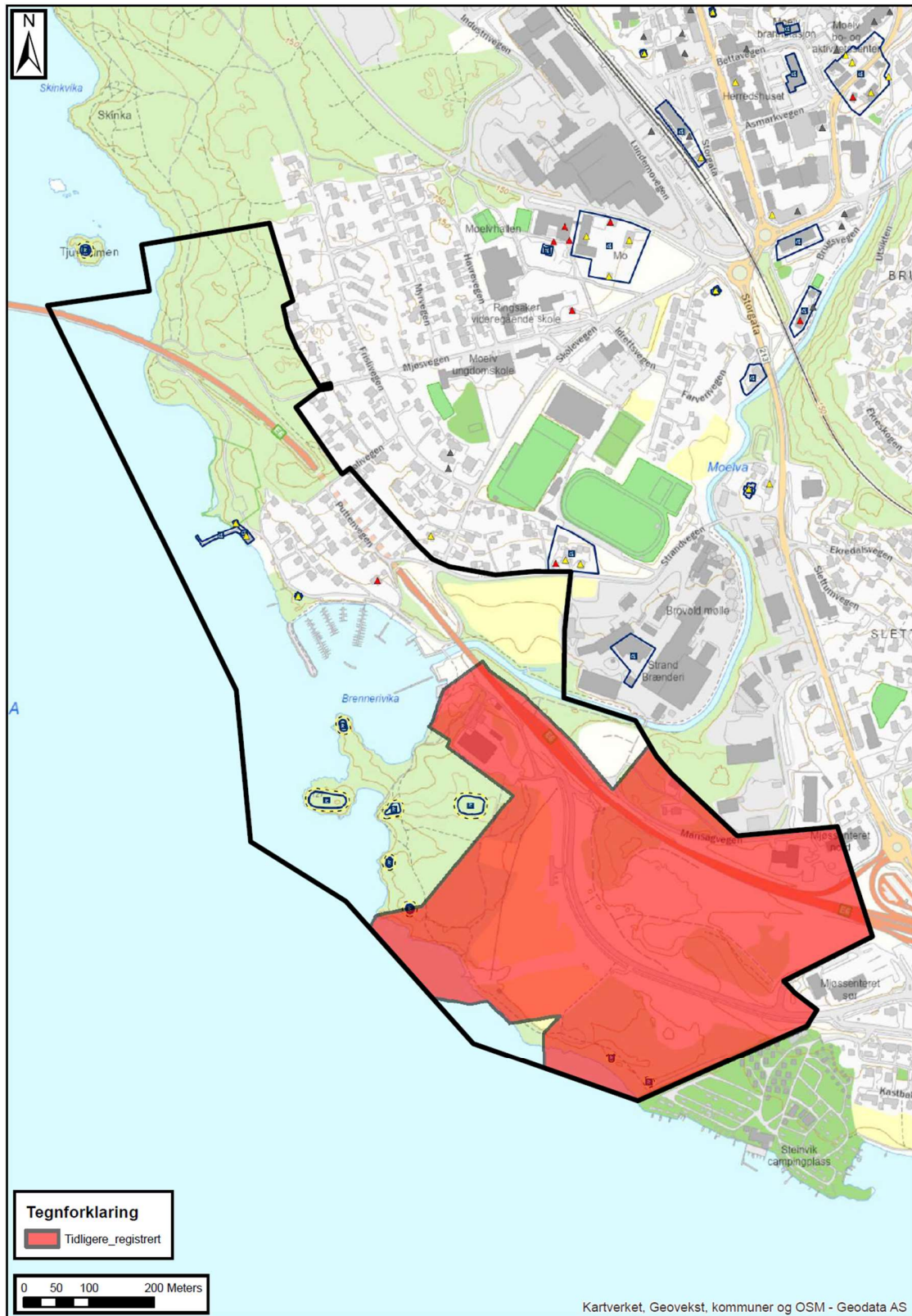
8.1. Kart

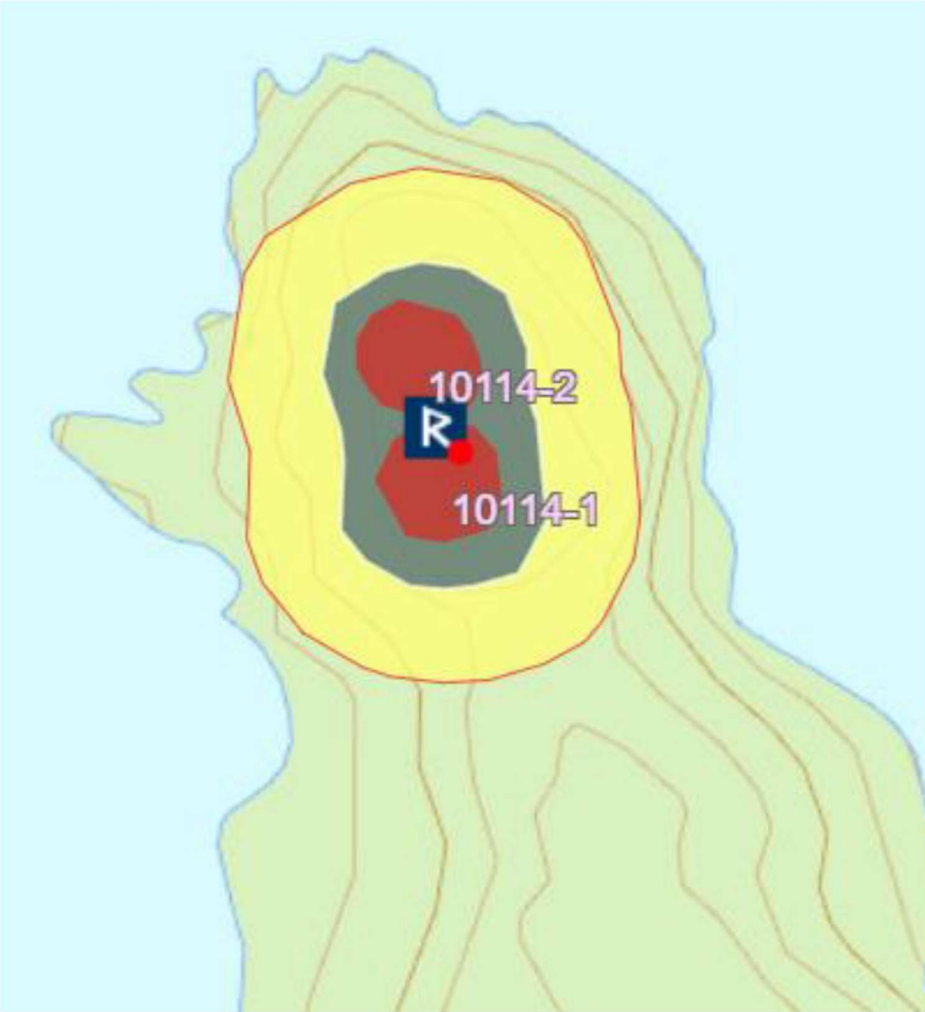
Planområdet/undersøkesområdet markert med svart strek. Avgrensningen i vannet er ikke riktig.

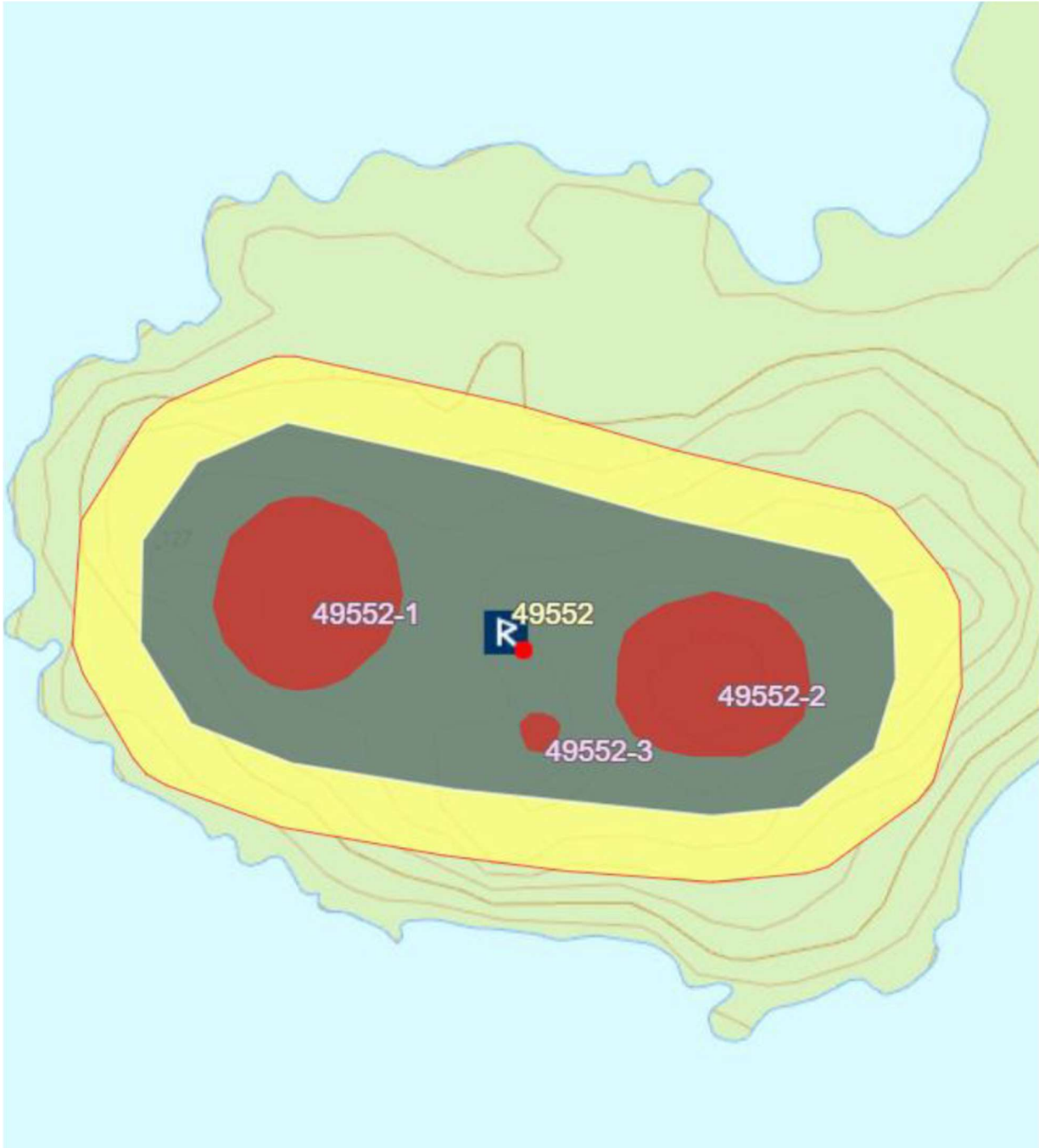

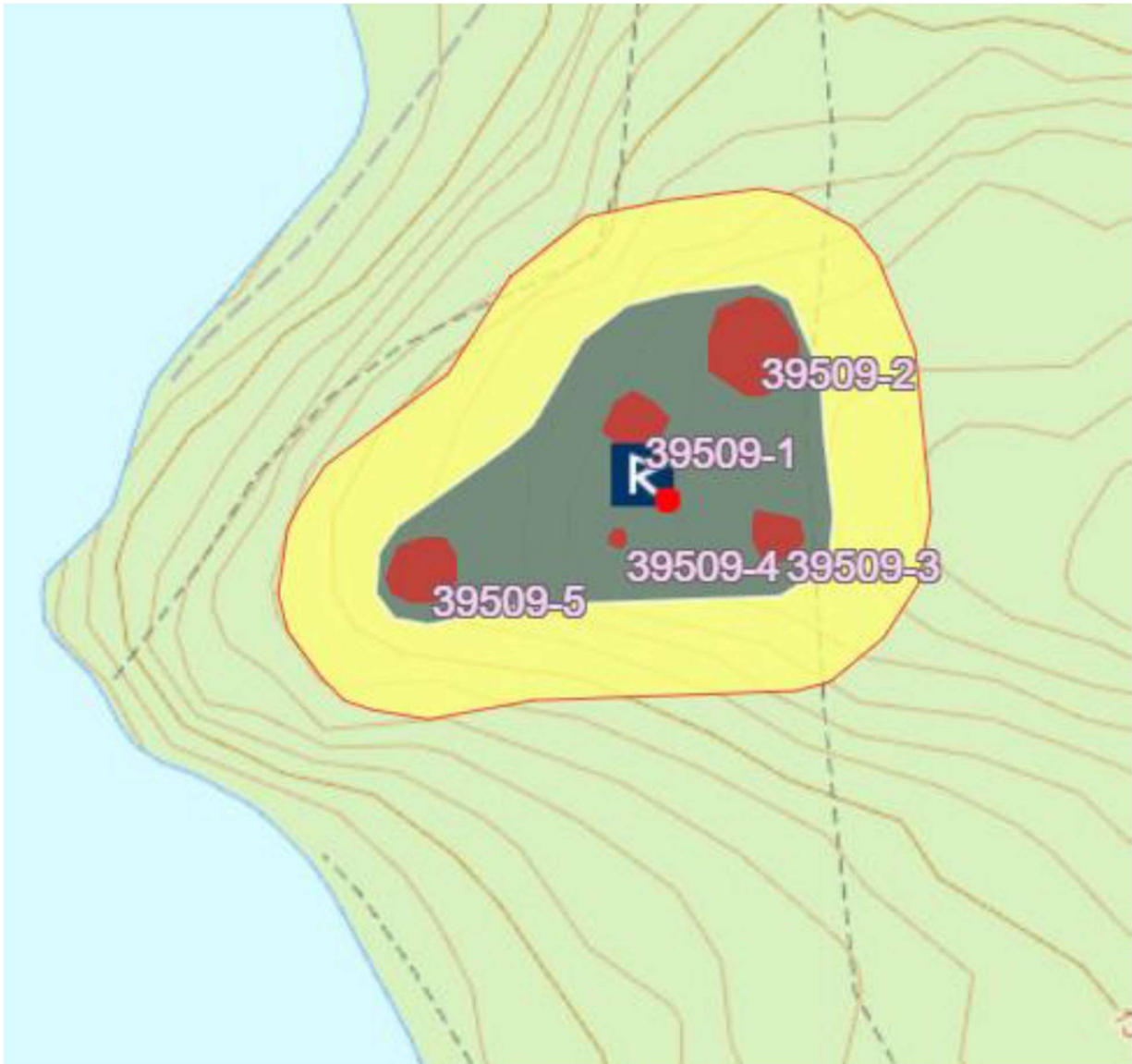
Rødt = Tidligere registrert areal

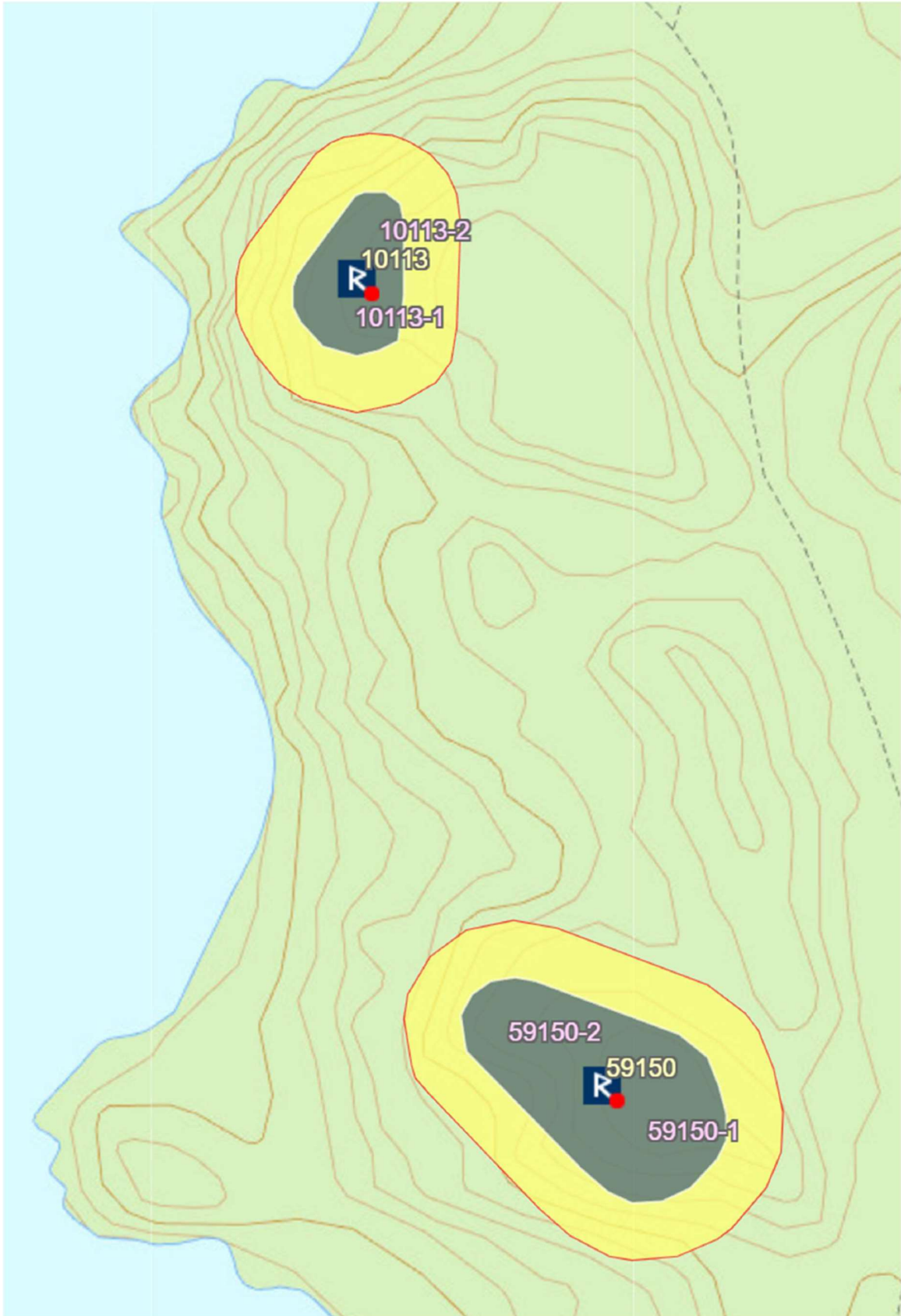

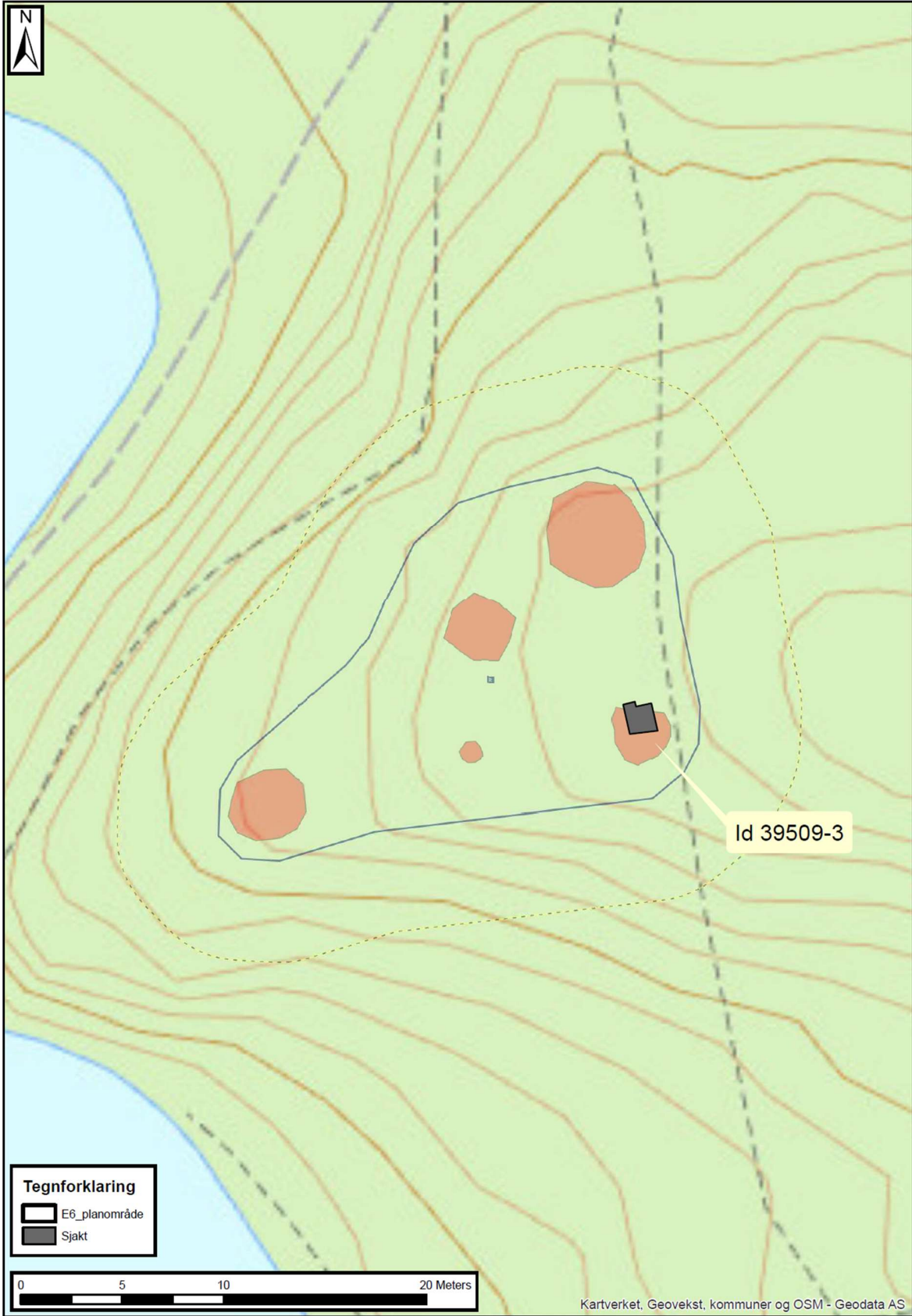
Gravrøyslokalitetene

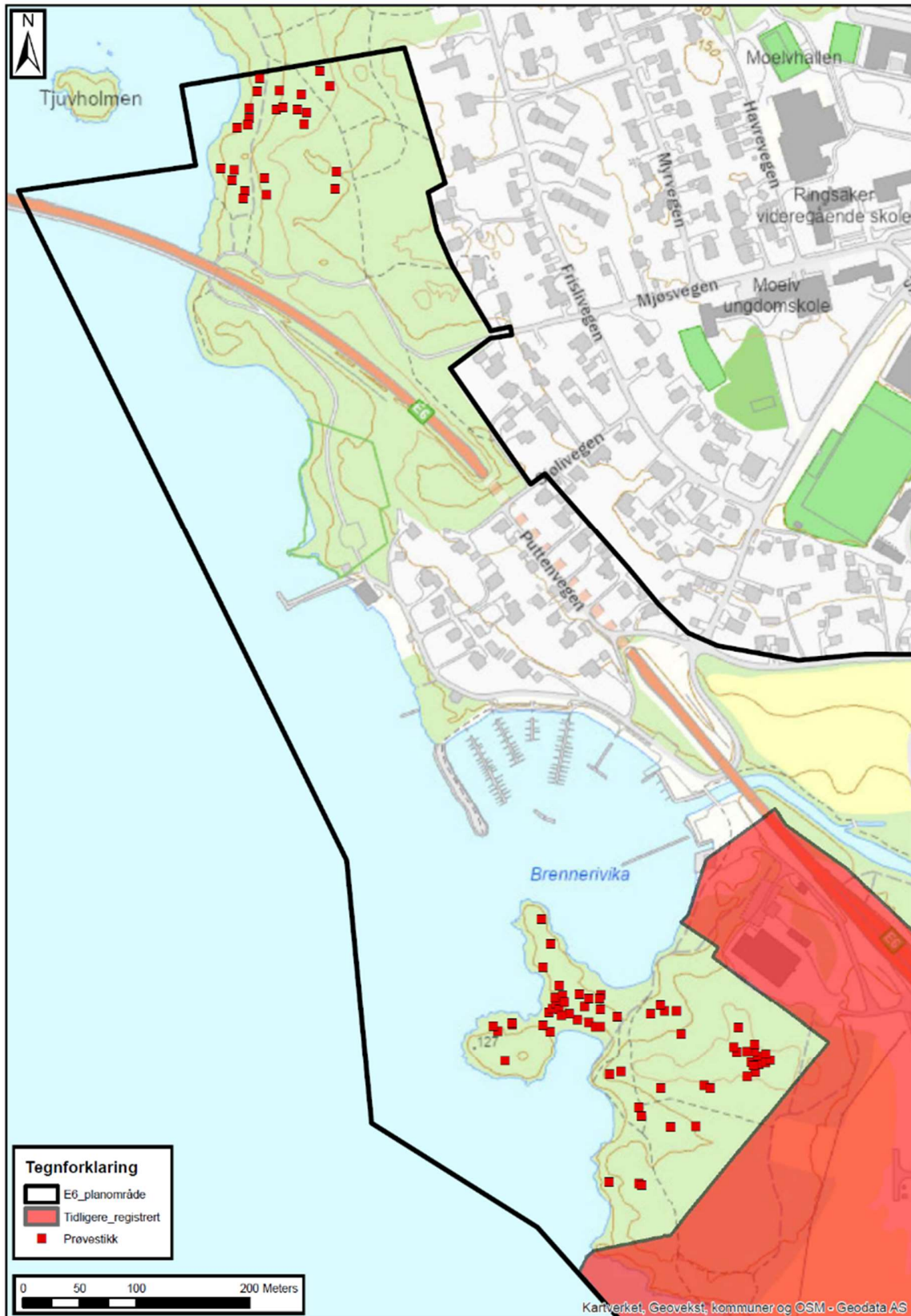

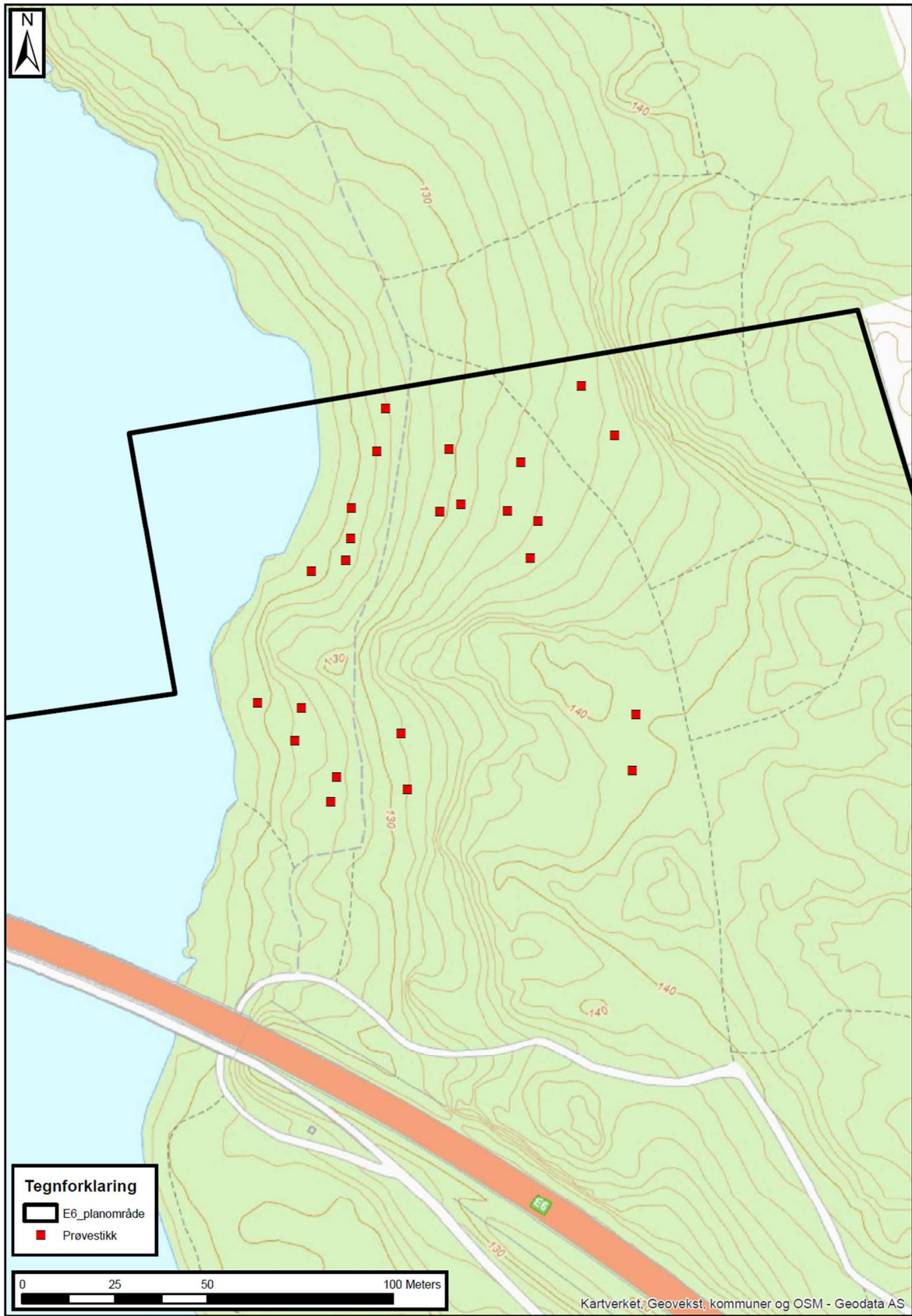

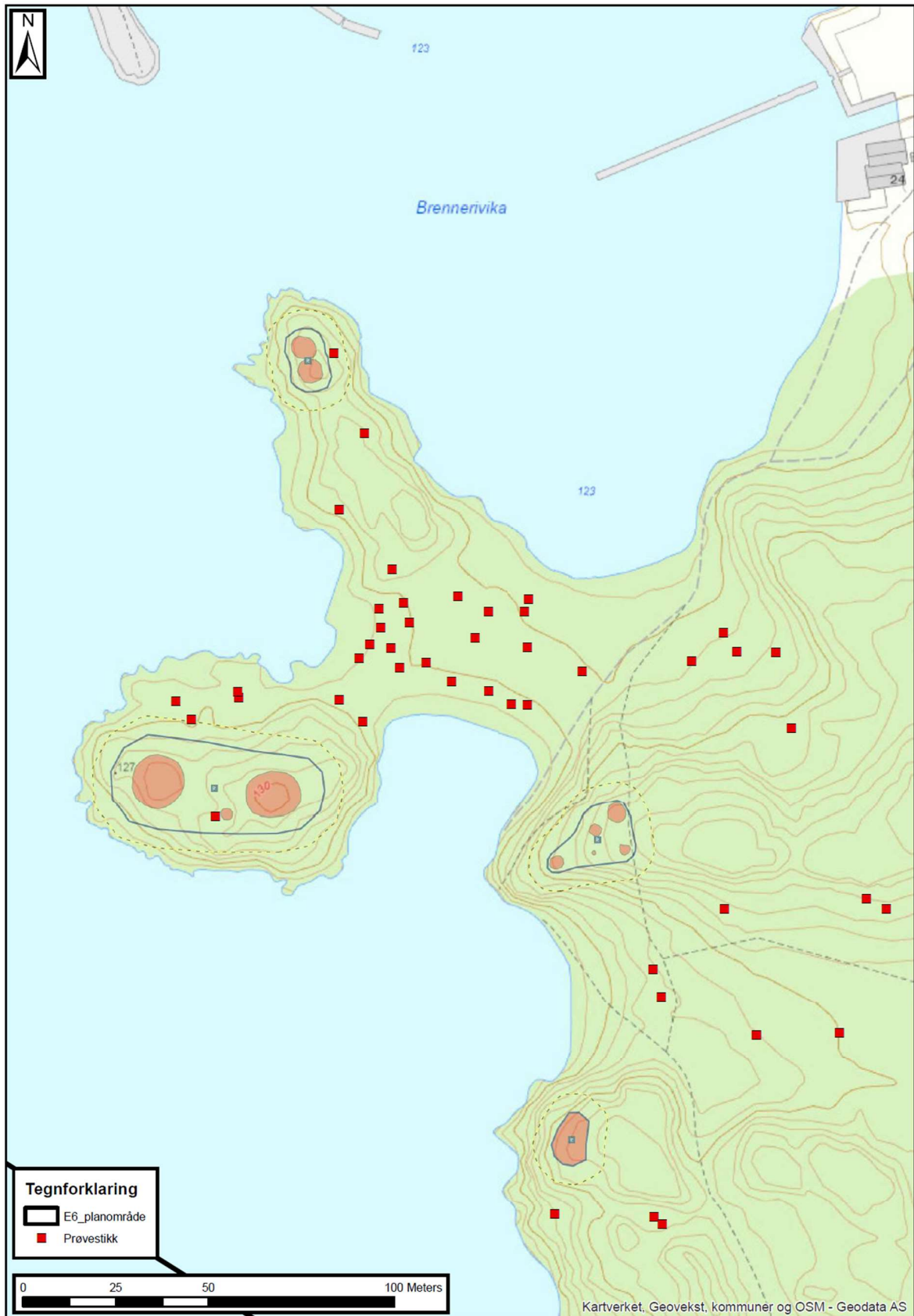

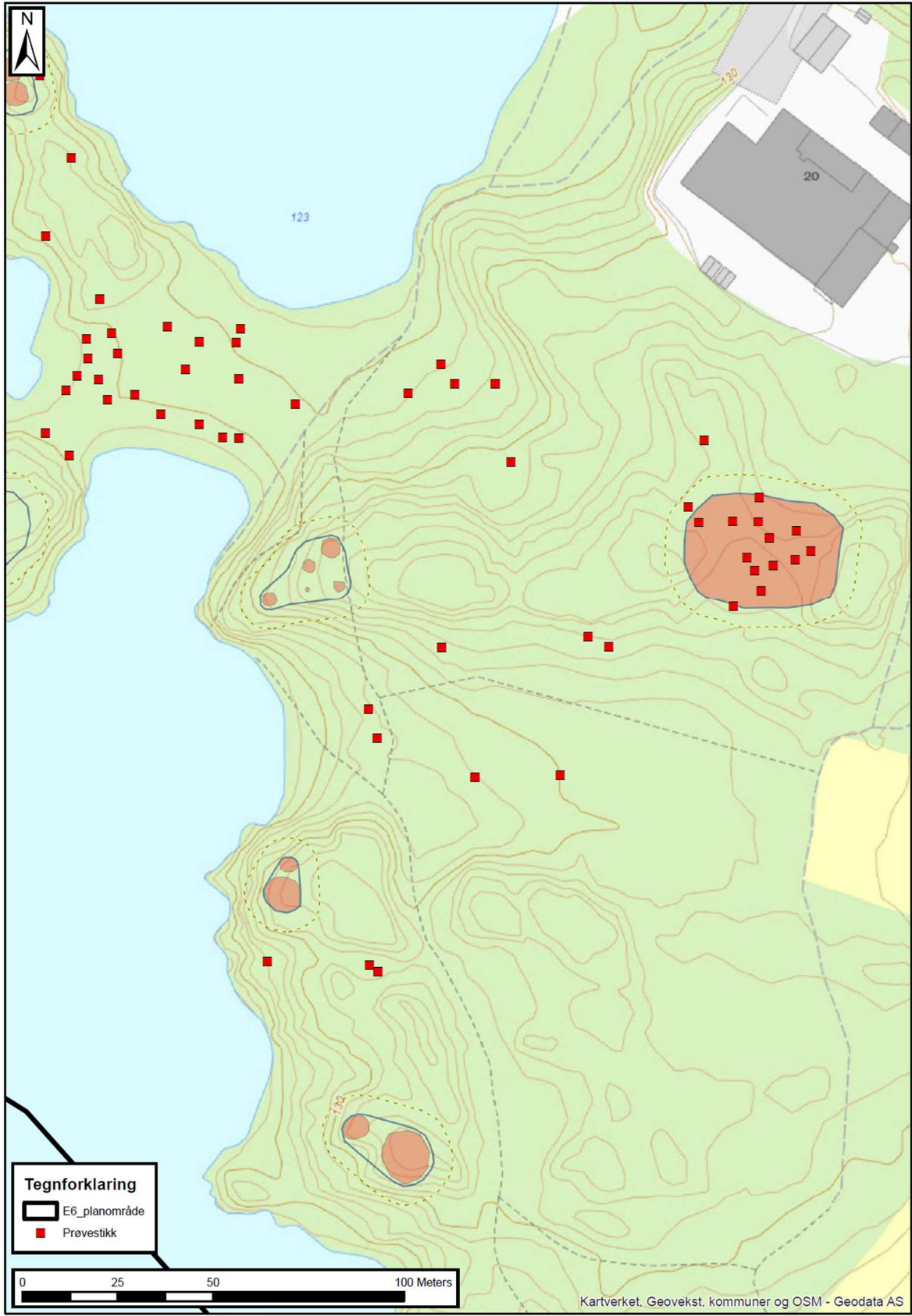

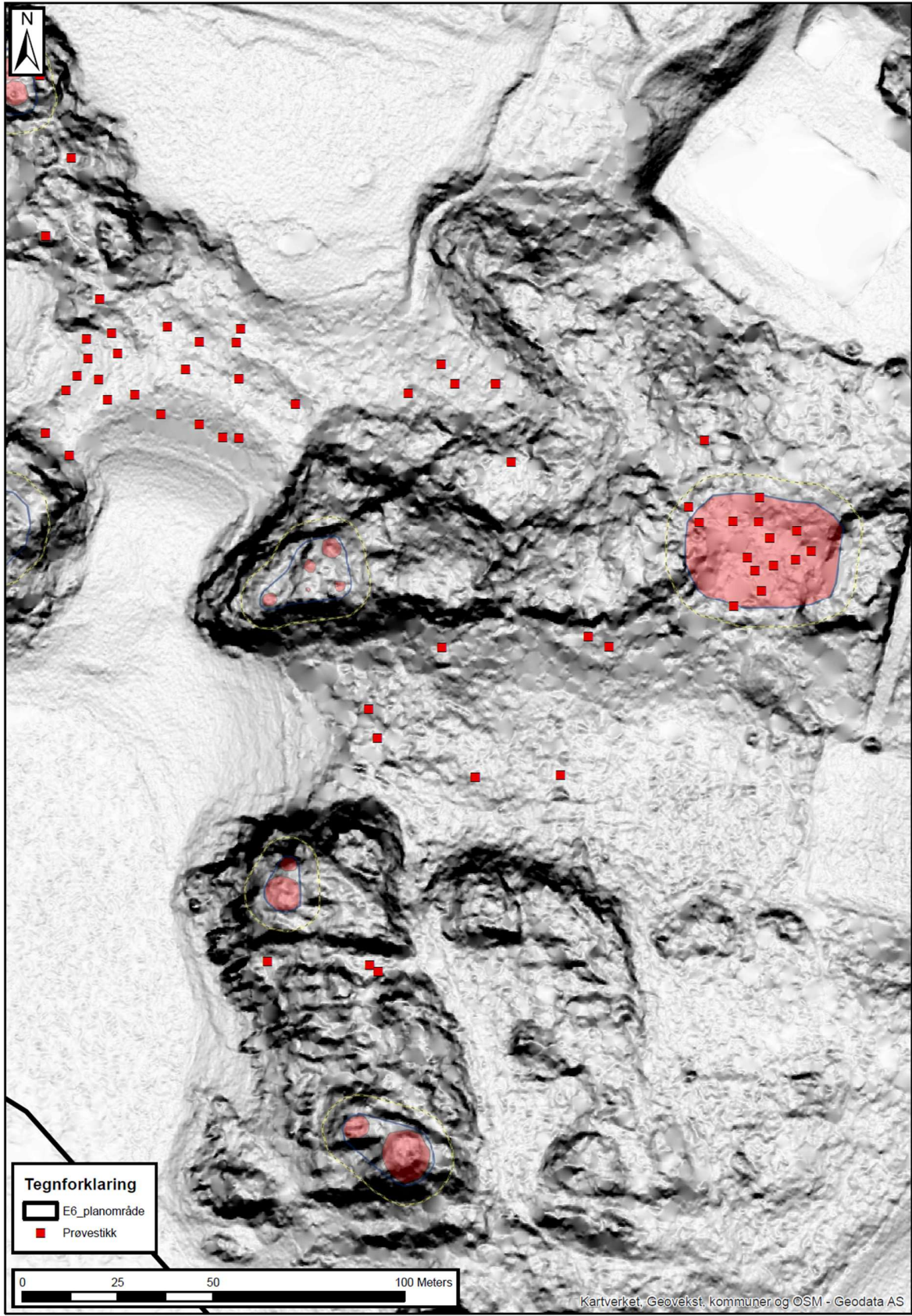
Prøvestikkene

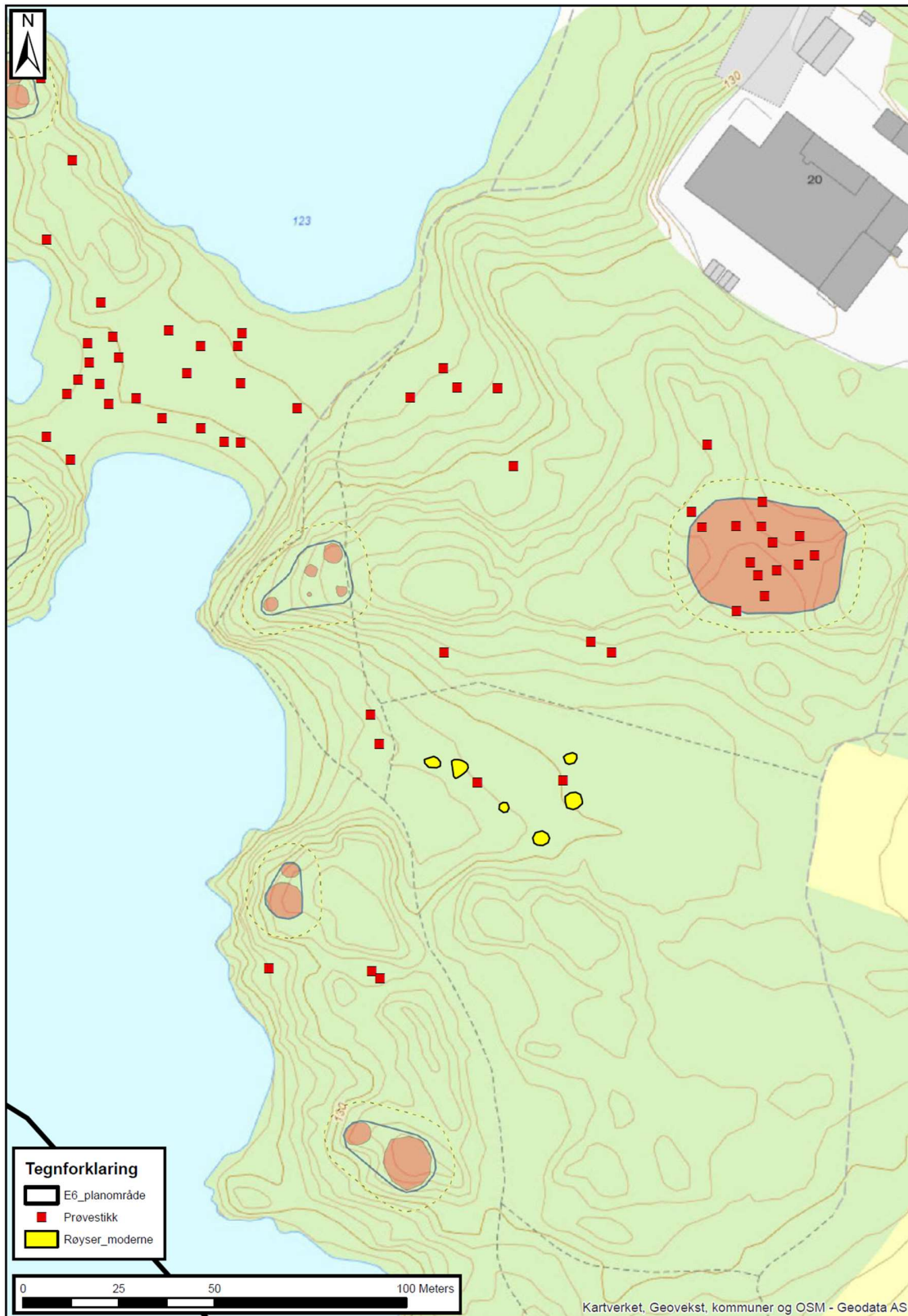

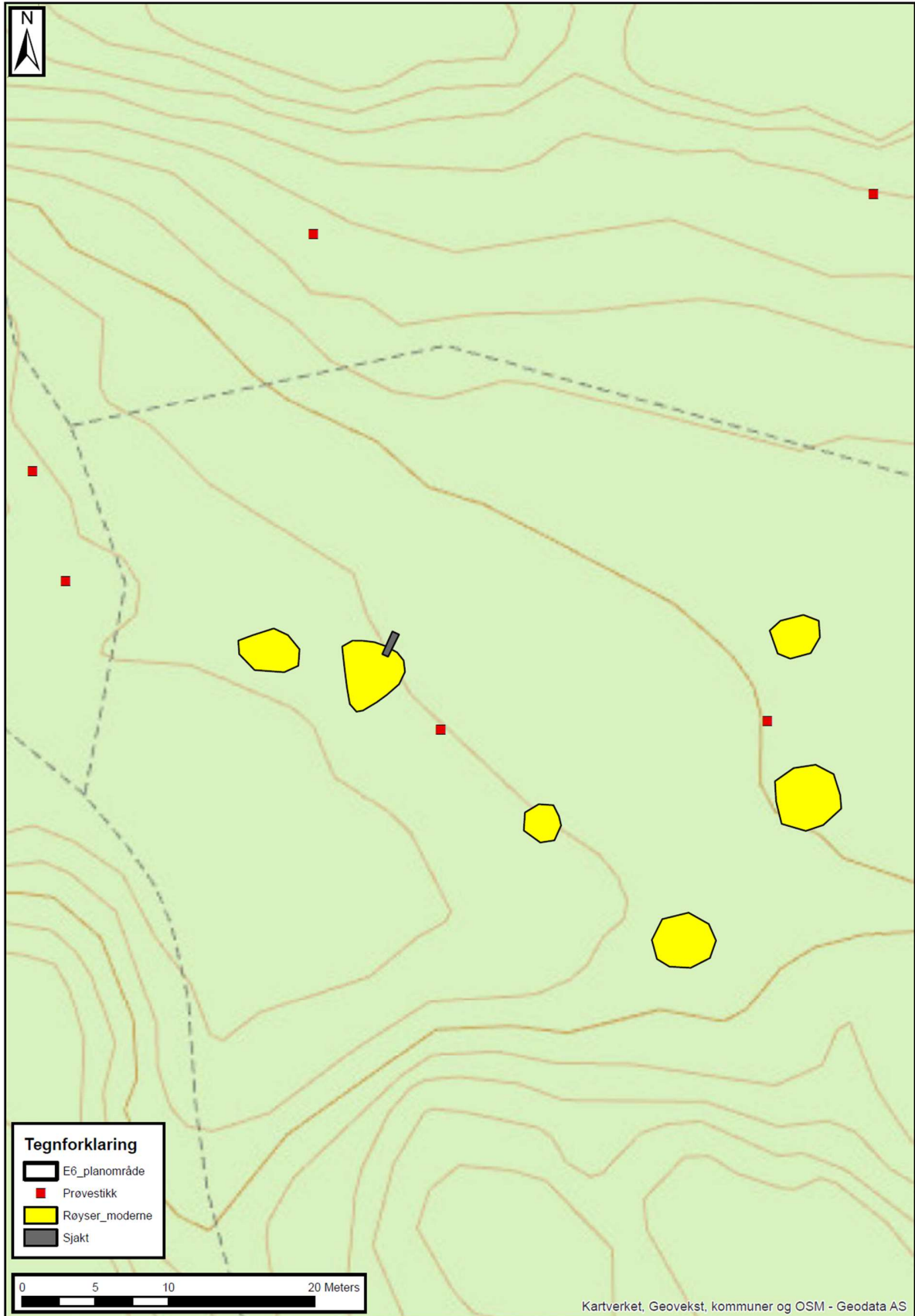

Rydningrøysene

8.2. Funnliste

PP1	Tre svært små avslag av flint og bergkrystall/ kvarts ble funnet på ca. 40 cm. dybde. Det ble også påvist et ca. 60 cm. tykt kulturlag bestående av trekullblandet sand med skjørbrent stein. Det var omtrent 3-4 kg stein.		
PP2	Tre flintavslag. 10-20 cm. dybde.		
PP3	Et flintavslag på 10-20 cm. dybde. To mulige avslag i bergart er også tatt vare på.		
PP4	Et flintavslag på 52-30 cm. dybde. Mulig at avslaget lå grunnere.		

8.3. Kullprøveliste

De tre prøvene som ble tatt, ble alle datert.

Fra	Vurdering fra felt	Datering
PP1 (id 49552)	Kullprøve 1. pri.	95.4% probability: 1872BC (10.4%) - 1846BC, 1813BC (0.8%) - 1806BC, 1775BC (80.3%) - 1669BC og 1656BC (3.9%) - 1637BC
PP1(id 49552)	Kullprøve 2. pri.	95.4% probability: 1389BC (35.7%) - 1338BC og 1319BC (59.8%) - 1224BC
Sjakt, Røys1 (Moderne rydningsrøys ingen id, se kart)	Kullprøve 1. pri.	95.4% probability 1637AD (84.2%) 1665AD og 1783AD (11.3%) 1795AD

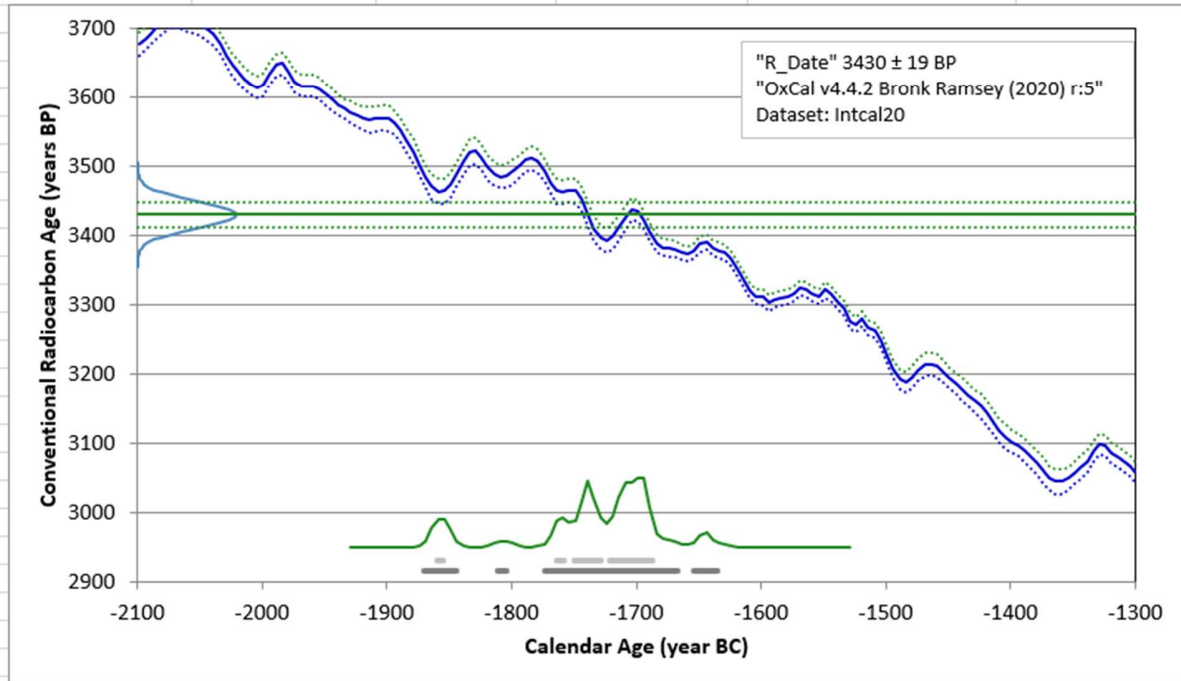

TRa-21133

E6 - Mjøsbrua - Moelv PP1 Pri 1.

Trekull. Vi har ikke nøyaktig vekt til å oppgi mg.

Fraction	14C content (pMC)	14C Age BP (rounded)	d13C (from AMS system)	Calibrated Age Ranges	14C Age (not rounded)
				68.3% probability 1862BC (3.2%) 1856BC 1766BC (3.9%) 1759BC 1751BC (20.7%) 1730BC 1724BC (40.5%) 1689BC	
				95.4% probability 1872BC (10.4%) 1846BC 1813BC (0.8%) 1806BC 1775BC (80.3%) 1669BC 1656BC (3.9%) 1637BC	
3 pieces Pinus sp., alkali residue	65.24 ± 0.15	3430 ± 20	-23.3 ± 0.5 ‰		3430 +19/-19 BP

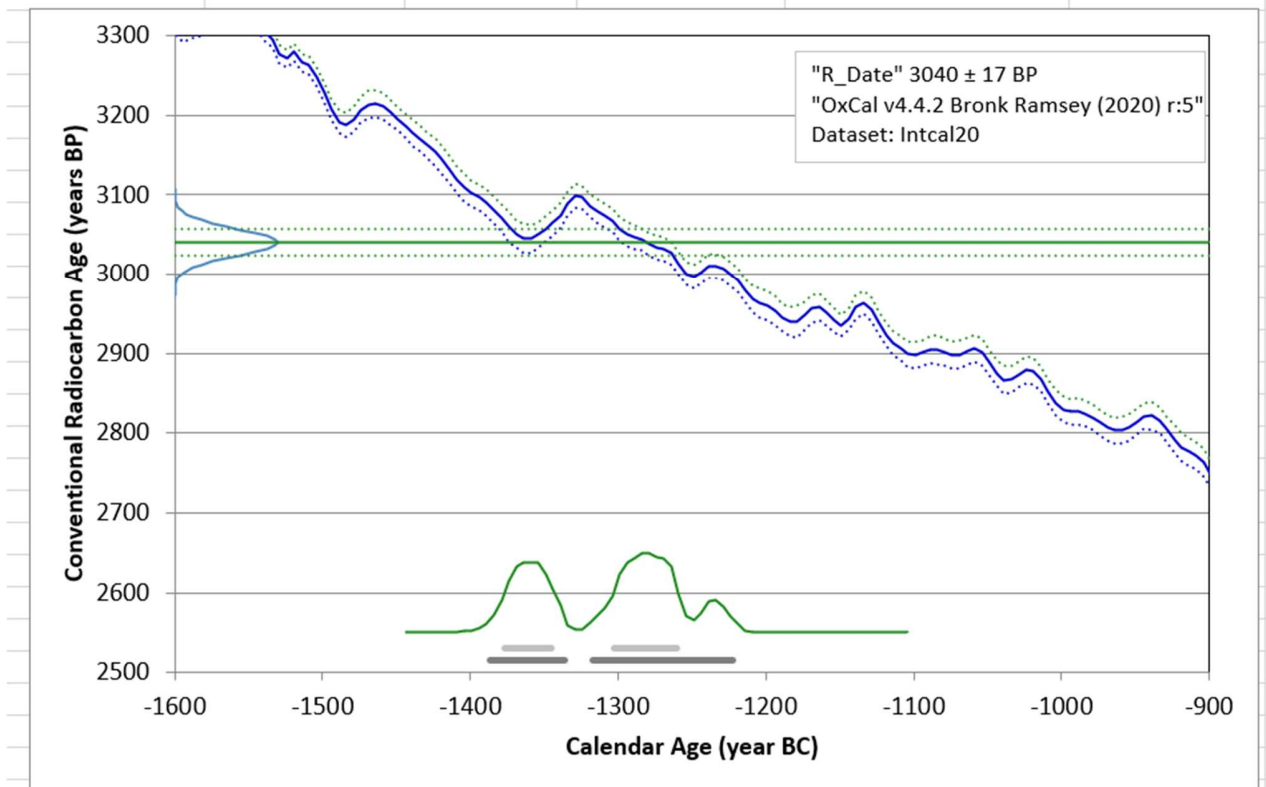

TRa-21134

E6 - Mjøsbrua - Moelv PP1 Pri 2.

Trekull. Vi har ikke nøyaktig vekt til å oppgi mg.

Fraction	14C content (pMC)	14C Age BP (rounded)	d13C (from AMS system)	Calibrated Age Ranges	14C Age (not rounded)
2 pieces Pinus sp., alkali residue	68.49 ± 0.14	3040 ± 15	-24.0 ± 0.2 ‰	68.3% probability 1378BC (27.4%) 1347BC 1304BC (40.9%) 1262BC 95.4% probability 1389BC (35.7%) 1338BC 1319BC (59.8%) 1224BC	3040 +17/-17 BP

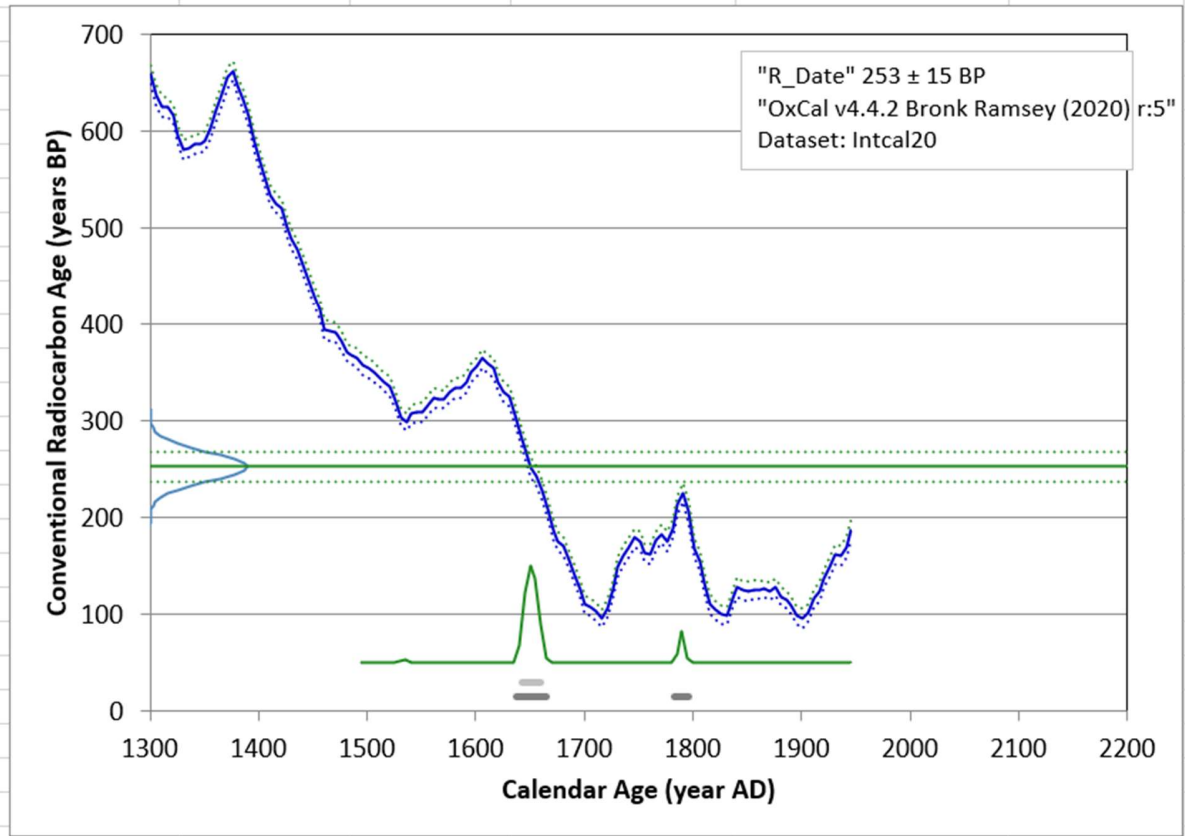

TRa-21135

E6 - Mjøsbrua - Moelv røys 1. Pri 1

Trekull. Vi har ikke nøyaktig vekt til å oppgi mg.

Fraction	14C content (pMC)	14C Age BP (rounded)	d13C (from AMS system)	Calibrated Age Ranges	14C Age (not rounded)
2 pieces Pinus sp. - No dicotyledon found., alkali residue	96.90 ± 0.18	255 ± 15	-22.1 ± 0.8 ‰	1643AD (68.3%) 1660AD 95.4% probability 1637AD (84.2%) 1665AD	253 ± 15/-15 BP

8.5. Bilder

Id 10113

Mot VSV

Mot SV

Mot NØ

Mot Ø

Mot N

Id 10114

Mot S. Deler av 10114-2 nærmest og 10114-1 i bakkant.

10114-1. Mot S.

10114-2. Mot NNV. Skalken av restene av haugen på venstre side i bildet, men det ser ut til å være mye stein i et større område. Dette kan vise den opprinnelige avgrensningen.

Id 39509

39509-1 Mot NØ. Røysene/steinpakningene på lokaliteten er små og overgrodde.

39509-2 Mot SSV.

39509-3 Mot S. Før avtorving.

39509-3 Mot S. Etter avtorving.

39509-3 Mot N. Etter avtorving.

Id 49552

Id 49552-2 i forgrunnen og 49552-1 i bakgrunnen. Tatt mot VNV.

Id 49552-1. Tatt mot VNV.

Id 49552-2. Tatt mot V.

✔ P5300195.JPG

✔ P5300199.JPG

✔ P5300207.JPG

✔ P5300213.JPG

P7280310

✔ P7280312.JPG

✔ P7280313.JPG

✔ P7280314.JPG

✔ P7280315.JPG

✔ P7280316.JPG

✔ P7280317.JPG

Bildenr.	Tatt mot	Motiv
P5300195.JPG	Ø	49552-2
P5300199.JPG	VNV	49552-1
P5300207.JPG	SØ	49552-1
P5300213.JPG	S	49552-2
P7280310.JPG		49552-2. Ferskt spadestikk/gravd hull.
P7280312.JPG	V	49552-2. Hildre vier hvor det ferske spadestikket er plassert i røysa.
P7280313.JPG	N	49552-1. Skade øst i vollen. Sannsynlig ikke eldre enn et par år. Viser at det er mye skjørbrent stein i røysa.
P7280314.JPG		49552-1. Skade øst i vollen. Sannsynlig ikke eldre enn et par år. Viser at det er mye skjørbrent stein i røysa.
P7280315.JPG		49552-1. Skade nord i vollen. Sannsynlig ikke eldre enn et par år. Viser at det er mye skjørbrent stein i røysa.
P7280316.JPG		49552-1. Skade i vollen. Også i nord. Sannsynlig ikke eldre enn et par år.
P7280317.JPG		49552-2. Eldre spor etter graving, men heller ikke dette er veldig gammelt.

Id 49552-3. Kulturlaget

Mot SØ. Smiseth graver prøvestikket. PP1.

Mot Ø. 49552-2 sees i bakgrunnen.

Skjørbrannt stein fra prøvestikket. PP1.

Kultur lag i prøvestikket. PP1.

Id 59150

Mot SØ

Mot SV

Mot V. To groper i plyndringsgropa.

Mot Ø.

Id 298845

Mot N. McLoughlin markerer PP2, det første positive prøvesticket på lokaliteten.

PP2.

PP2. Profil i S.

PP3.

PP3.

Foto av PP4 mangler.

